

2 KRONIKA 71

2023

71
2023

KRONIKA

kronika.zzds.si/kronika

IZDAJA ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

<https://zzds.si>

Kronika 2023, letnik 71, številka 2

Odgovorni urednik/ Managing editor:

dr. Miha Preinfalk (Ljubljana)

Tehnična urednica/ Technical editor:

mag. Barbara Šterbenc Svetina (Ljubljana)

Uredniški odbor/ Editorial board:

mag. Sonja Anžič-Kemper (Pforzheim, Nemčija), dr. Aleš Gabrič (Ljubljana),
dr. Stane Granda (Ljubljana), dr. Katarina Keber (Ljubljana), dr. Miha Kosi (Ljubljana),
dr. Harald Krahwinkler (Celovec), Irena Lačen Benedičič (Jesenice),
dr. Tomaž Lazar (Ljubljana), dr. Hrvoje Petrić (Zagreb), dr. Vlasta Stavbar (Maribor),
dr. Imre Szilágy (Budimpešta) in dr. Nadja Terčon (Piran)

Za znanstveno korektnost člankov odgovarjajo avtorji.

© Kronika

Redakcija te številke je bila zaključena:

29. maja 2023

Naslednja številka izide/ Next issue:

oktober/ October 2023

Prevodi povzetkov/ Translations of Summaries:

Manca Gašperšič - angleščina (English)

Lektoriranje/ Language Editor:

Rok Janežič

Uredništvo in uprava/ Address of the editorial board:

Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU / Milko Kos Historical Institute at ZRC SAZU
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana

Letna naročnina/ Annual subscription:

za posameznike/ Individuals 25,00 EUR

za študente in upokojene/ Students and Pensioners 18,00 EUR

za ustanove/ Institutions 30,00 EUR

Cena posamezne številke v prosti prodaji/ Single issue: 12 EUR

Izdajatelj/ Publisher:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije

Aškerčeva cesta 2

SI-1000 Ljubljana

Transakcijski račun/ Bank Account:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije 02010-0012083935

Sofinancirajo/ Financially supported by:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije/ Slovenian Research Agency
ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa/ ZRC SAZU, Milko Kos Historical Institute

Računalniški prelom/ Typesetting:

Medit d.o.o.

Tisk/ Printed by:

Fotolito Dolenc d.o.o.

Naklada/ Print run:

300 izvodov/ copies

Revija Kronika je vključena v podatkovno bazo/ Kronika is indexed in:

Scopus; Historical Abstracts, ABC-CLIO; MLA International Bibliography; PubMed; ERIH Plus;
Bibliography of the History of Art.

Na naslovni strani/ Front cover: Reliefni okrasni krožnik z upodobitvijo cesarja Ferdinanda III. in volilnih knezov / *Decorative plate depicting Emperor Ferdinand III and prince-electors* (Hans Spatz ml. /Jr., Nürnberg, 1637 (?), hrani / *kept by* NMS, inv. št. / *Inv. No.* N 5560, foto / *Photo:* Tomaž Lauko).

Na zadnji strani/ Back cover: Reliefna plošča z upodobljenimi militarijami nad portalom hiše Breg 20 v Ljubljani / *Relief plaque with depictions of militaria above the portal of the house Breg 20 in Ljubljana*

KAZALO

Razprave

Julijana Visočnik:	Ženska imena, dokumentirana na napisih – primer Celeje	245
Jure Vuga:	Fragmenti dveh domnevnih gotskih arhivoltov stranskih portalov koprške stolnice	263
Veronika Škofljanec Jagodic:	Premoženje treh plemkinj na Kranjskem ob koncu 17. stoletja	277
Boris Golec:	Šaleške korenine Antona Martina Slomška. »Od apata do opata«	293
Metoda Kemperl:	Ljubljanska hiša Breg 20 in njen portal	313
Patrizia Farinelli:	Zgodovinska pričevalna vrednost anonimnih pisem o dogajanju v Ljubljani med prvo francosko okupacijo (1797)	327
Gašper Oitzl:	»Srebro malega človeka« v Narodnem muzeju Slovenije. Historiat zbirke kositra	335
Robert Devetak:	Primeri delovanja javnih kuhinj na Goriškem in Gradiškem pred prvo svetovno vojno	367
Vesna Krmelj:	Ekspresionistično obdobje revije <i>Dom in svet</i> v luči korespondence Franceta Steleta z Izidorjem Cankarjem	379

Gradivo

Spomini beramskega duhovnika Josipa Grašiča na Gortanov proces (1929) (<i>Branko Marušič</i>)	397
---	-----

Jubileji

60 let Aleša Gabriča (<i>Bojan Balkovec</i>)	409
Angelika Hribar in njenih osem desetletij (<i>Miha Preinfalk</i>)	411
Petdeseta obletnica Zgodovinskega inštituta Milka Kosa ZRC SAZU (<i>Darja Mihelič</i>)	413

In memoriam

Tatjana Hojan (1938–2022) (<i>Branko Šuštar</i>)	427
--	-----

Ocene in poročila

Simona Kostanjšek Brglez: Preobrazbe mesta: zgodovinska, arhitekturna in umetnostna dediščina Slovenske Bistrice (<i>Alenka Kačičnik Gabrič</i>)	431
Vinko Skitek: Računske knjige breškega rudarskega sodnika Egidija Leschendursta, 1580–1589 / Rechnungsbücher des Friesacher Bergrichters Gilg Leschendurst, 1580–1589. Gradivo za zgodovino Koroške, II. zvezek (<i>Matjaž Grabornik</i>)	434

Julijana Visočnik

doc. dr., arhivska svetovalka, Nadškofjski arhiv Ljubljana, Krekov trg 1, SI-1000 Ljubljana
E-pošta: julijana.visocnik@rkc.si
ORCID: 0000-0002-7222-5052

Ženska imena, dokumentirana na napisih – primer Celeje

IZVLEČEK

Rimska onomastika velja za »pomožno vedo« epigrafike, ki omogoča vpogled v delovanje takratne družbe. Različni tipi imen, število njihovih sestavnih delov in izvor imen (oziroma njihovih delov) o rimski provincialni družbi povedo veliko več, kot se morda zdi na prvi pogled. Pri tem pomaga razvrstitev imen v skupine, kar so na primeru Celeje storili že pred leti, pri čemer pa posebne pozornosti niso posvetili ženskim imenom. Ta prispevek bo to vrzel zapolnil. Osnovne zakonitosti poimenovanja ženskega prebivalstva, razdelitev ženskih imen v skupine ter primerjava razporeditve tipov imen – najprej znotraj mesta in znotraj agra ter končno med njima – bodo predstavile nadaljnje možnosti, ki jih še ponujajo onomastične študije.

KLJUČNE BESEDE

ženska imena, onomastika, epigrafika, Celeja, Norik, družbena razslojenost

ABSTRACT

FEMALE NAMES DOCUMENTED IN INSCRIPTIONS. AN EXAMPLE OF CELEIA

Roman onomastics is regarded as an "auxiliary discipline" of epigraphy, which provides insight into the functioning of society during that period. Different types of names, the number of their component parts, and the origin of (the parts of) names can reveal much more about Roman provincial society than it might appear at first sight. The process is facilitated by organizing names into groups, as was also done for Celeia years ago, yet without paying particular attention to female names. The aim of the article at hand is to fill this gap. The basic naming conventions for women, organizing female names into groups, and finally comparing the distribution of name types—first within the town and the agra, respectively, and then between the two—will present us with further possibilities that onomastic studies have to offer.

KEY WORDS

female names, onomastics, epigraphy, Celeia, Noricum, social stratification

Uvod

Preučevanje žensk v času antike je bilo dolgo za postavljeno. Skupaj z otroki, sužnji in do določene mere osvobodenci se jim ni namenjal veliko pozornosti. V drugi polovici 20. stoletja pa se je s spreminjenim konceptom zgodovinskega počasi začel spreminjati tudi odnos do teh »marginalnih« družbenih predstavnikov.

Če želimo poleg materialnih ostankov, ženskih skeletov (oziroma njihovega pepela) in grobnih priidatkov, ki so jih nežnejšemu spolu prilagali v grobove, o njih izvedeti še kaj več, ne smemo pozabiti na njihove omembe na kamnitih spomenikih z napisi, torej na epigrafskem materialu določenega mesta z okolico. Ženska imena in konteksti, v katerih jih srečamo na nagrobnikih ali votivnih spomenikih, niso samo imena, temveč ponujajo vpogled tudi v družbeno razslojenost in pokažejo zanimivo razdeljenost oziroma zastopanost po spolu. Smiselno se torej zdi vzeti pod drobnogled imena določenega mesta ter jih analizirati še s tega vidika, torej z vidika razdelitve po spolu.

Oseba imena, ki so bila dokumentirana na kamnitih spomenikih Celeje, so sicer v preteklosti že bila natančneje analizirana, predvsem z vidika romanizacije.¹ Izkazalo se je, da so lep pokazatelj ne samo poteka tega procesa, temveč morda še bolj intenzivnosti oziroma »posledic«, ki so za njim ostale. Omogočajo tudi vpogled v družbeno razslojenost obravnavanega prostora (mesta in agra) ter dovoljujejo sklepe o izvoru domačega prebivalstva (predvsem v agru), z njihovo pomočjo lahko ugotavljamo, katere italske rodbine so bile najaktivnejše pri koloniziranju, morda celo katere obrti so prinesle s seboj ter posledično tudi katere kulte in božanstva so gojile oziroma častile. Razdelitev imen v skupine glede na število delov imena ter naprej glede na izvor posameznih delov te možnosti še razširi.

Avtorica je v doktorski disertaciji leta 2007 zbrala vsa do takrat (do ok. 2006) znana in ohranjena imena, dokumentirana na epigrafskih spomenikih Celeje. Ker se v zadnjih 15 letih število spomenikov z napisi v Celju in okolici ni bistveno spremenilo (novih najdb, predvsem takih, ki bi bile v celoti ohranjene, je zanemarljivo malo),² bodo za to priložnost osnova imena, njihova razporeditev v skupine ter njihova razmerja in deleži, do katerih smo prišli takrat. Ker pa je bil takrat poudarek na poteku romanizacije in

na vlogi imen v tem procesu, se bomo tokrat ustavili ob ženskih imenih,³ jih vzeli pod drobnogled ter preučili njihove deleže v odnosu do celote vseh imen in njihovo porazdelitev po posameznih skupinah. Zanimalo nas bo, koliko se trend, ki se pojavlja pri ženskih imenih, razlikuje od splošnega. In če sploh se, v kolikšni meri se to dogaja in v katerih kontekstih.

O imenih

V rimskem imperiju so imena povezana s stopnjo romanizacije, do določene mere jih pogojuje provincialno okolje, sestavljena pa so iz treh, dveh ali enega dela (oziroma imena). Domače prebivalstvo je kmalu prevzelo rimsko navado postavljanja kamnitih spomenikov z napisi (t. i. *epigraphic habit*), s tem pa so se na njih znašla imena, ki niso bila latinskega izvora. V velikem delu rimske države se tako srečamo z imeni keltskega izvora, pogosta so še ilirska imena, sledijo etruščanska, grška, venetska in druga.⁴ Za provincialno okolje velja pravilo, da je v prvem obdobju priključitve na napisih na eni strani mogoče najti več avtohtonih imen, na drugi pa je razmeroma velik delež prebivalstva z latinskimi *tria nomina*, kar je mogoče pojasniti z italjskimi priseljenci, ki so navado prinesli na novoosvojena območja. Z napredovanjem romanizacije se povečuje delež latinskih imen, kar lahko razložimo s podeljevanjem rimskega državljanstva ter širjenjem latinskih imen tudi med avtohtonim prebivalstvom.

S povečevanjem števila polnopravnih rimskih državljanov (s podeljevanjem rimskega državljanstva) na določenem območju se obenem povečuje delež latinskih imen. Novi rimski državljani so imeli ime sestavljeno iz treh delov (*tria nomina*); prva dva sta bila gotovo latinskega izvora, saj so dobili prvo ime (*praenomen*) in družinsko ime (*nomen gentile*) od cesarja, ki jim je državljanstvo podelil. Tretji del imena (*cognomen*) praviloma ni bil latinski, saj so obdržali staro ime, ki pa je bilo avtohtonega porekla. Avtohtono prebivalstvo, ki je rimsko državljanstvo prejelo po drugih kriterijih, je mogoče prepoznati tudi po gentiliciju, ki so ga tvorili iz domačega osebnega imena s pripono *-ius*. Na ta način so nastala imena s t. i. psevdogentiliciji, ki so posebna oblika patronimika. Razširjeni so predvsem na področju keltsko-germanske onomastike v latinskem jeziku. Ime, izpeljano iz očetovega imena, je postavljeno na mesto rimskega gentilicija.⁵

Delež latinskih imen na določenem območju se je povečeval še s kolonizacijo in priseljevanjem. Na novoosvojena območja so se priseljevali trgovci, uradniki

¹ Višochnik, *Jezikovne značilnosti*; Višochnik, *Names*, str. 229–240; Višochnik, *Antični prebivalci*, str. 281–292 (glej predvsem del o onomastiki na str. 283–284); o možnostih, ki jih ponuja onomastika, je pisal že Šašel, *Probleme und Möglichkeiten*, str. 352–368.

² Omembe vredna sta morda dva: *RICe* 323 (Radana vas), kjer sicer ni ženskih imen, so pa imena avtohtonega izvora, ter plošča z grškimi imeni v Celju (Višochnik, *Nova napisna plošča*, str. 253–265).

³ Za razvoj ženskih imen glej Kajava, *Roman Female Praenomina*.

⁴ Untermann, *Vorrömische Namen*, str. 25–29, predstavi domača imena med Alpami in Donavo; gl. še Šašel in Šašel, *Deserta regna pastorum*, str. 421–430.

⁵ Prim. Mainardis, *L'evoluzione*, str. 94.

in vojaki (tudi veterani) iz italških mest. Vse to pa je rezultiralo v postopnem romaniziranju (in latiniziranju) domačega prebivalstva, kar se je morda kazalo tudi v tem, da so nekateri svojim otrokom dajali latinska imena in ne več domačih, saj so bili prepričani, da se bodo tako lažje vključili v rimsko družbo.

Na tem mestu nas bo zanimal delež ženskih imen tipa *duo (tria) nomina*, tako v samem mestu kakor tudi v zaledju (agru). Število ženskih imen v primerjavi z moškimi ter razlike med tistimi s cesarskimi gentiliciji, drugimi italškimi gentilnimi imeni in ženskimi psevdogentiliciji omogočajo globlji vpogled v takratno provincialno družbo najjužnejšega noriškega municipija, ki je vsaj v začetni fazi priključevanja in vzpostavitve province Norik veljal za eno bolj romaniziranih in moderniziranih območij nove province.

Ime na napisu lahko torej nakaže izvor prebivalca, obenem pa razmeroma natančno opredeli njegov družbeno-pravni status. Izredno redki so primeri, ko je ta omenjen eksplicitno, večino pa lahko razberemo iz zgradbe njihovega imena. Za osebe z imenom tipa *tria nomina* lahko načeloma predvidevamo status polnopravnega rimskega državljana. Obstajajo izjeme; na primer pri grškem osebnem imenu je večja verjetnost, da gre za osvobojenca ali njegovega potomca (*libertus*). Peregrini, navadni prebivalci provinc brez državljanstva, običajno nosijo ime, ki mu sledi očetovo ime v genetivu. V takih primerih govorimo o t. i. peregrini filiaciji, ki je bila razširjena v velikem delu Evrope. S filiacijo se srečamo tudi pri *tria nomina*. T. i. patronimik (očetovo ime v genetivu) velja za nepogrešljiv del imena tistih prebivalcev rimskega imperija, za katere smo lahko prepričani, da so bili rimski državljani (sploh če je dodano še volilno okrožje – *tribus*).

Na osvobojenca je iz imena nekoliko težje sklepati, saj jih je mogoče pomešati z običajnimi peregrini (če je njihovo ime sestavljeno iz dveh delov). Tudi njihovo ime je namreč velikokrat podano samo z dodatkom drugega imena v genetivu. Primeri, ko temu sledi še črka L za *libertus*, se pojavljajo redkeje.⁶

Nekoliko lažje je sklepati na sužnje, saj so njihova imena pogosto grškega izvora,⁷ kar pa ne kaže na njihovo geografsko poreklo. Osvobojenca pa so od svojega gospodarja prevzeli prvo in gentilno ime in hkrati obdržali svoje nekdanje osebno ime, ki je bilo velikokrat grškega izvora. Podobno kot pri osvobojencih se lahko tudi tu znajdemo v dilemi, če beseda *servus* ni izpisana. Težko je namreč z gotovostjo trditi, ali gre res za sužnja ali pa imamo opravka z osvobojencom ali celo s peregrinom, čigar ime je sestavljeno iz dveh delov, pri čemer je drugi del očetovo ime v genetivu. Obstajajo namreč tudi primeri, kjer očetovemu imenu ne sledi beseda *filius* (ali okrajšava

zanjo: F, FI, FIL), kar je bila običajna praksa. Tako za sužnje kot za osvobojenca je obstajal izbor imen, ki so bila zanje značilna (pri sužnjih gre za imena s pejorativnim pomenom, pri osvobojencih pa za imena, ki poudarjajo novopridobljeni svobodni status: *Ingenuus*).⁸

Na napisih antične Celeje imena predstavljajo ogromen delež besedišča. Oseb s *tria nomina* – torej načeloma polnopravnih rimskih državljanov – je najmanj, obstajajo pa tudi primeri, ko imajo ti dodelno ime: družinsko ime (*nomen gentile*)⁹ in osebno ime (*cognomen*).¹⁰ Ta moramo obravnavati vzporedno s *tria nomina*, saj gre tudi v večini teh primerov za polnopravne rimske državljane. Raba prvega imena (*praenomen*) je začela sčasoma upadati, v 3. stoletju pa so ga začeli povsem opuščati.¹¹

Sledijo osebe, katerih ime je zapisano z njihovim osebnim imenom in imenom v genetivu. Za imeni tega tipa se lahko skrivajo peregrini, sploh če imenoma sledi beseda *fili-us/-a* (takšnega prebivalstva je bilo na provincialnih tleh gotovo največ).

Izpričani so še primeri, ko je ime le eno; lahko so avtohtona, latinska ali grška. Veliko jih lahko datiramo v čas od 3. stoletja naprej, ko je imenski sistem postajal vedno bolj ohlapen, tako da je bilo vedno bolj običajno imeti eno ime.¹² Prebivalci z enim imenom so lahko imeli suženjski status (sploh če je bilo ime grškega izvora); lahko so bili navadni (peregrini) prebivalci, v poznejšem obdobju pa celo pomembnejši posamezniki. Tudi imena na krščanskih napisih so enodelna; krščanske napise je tako do določene mere mogoče prepoznati tudi s pomočjo imen, ki jih srečamo na njih.¹³

Pri preučevanju imen težimo k temu, da bi jih lahko čim bolj ustrezno razvrstili in uvrstili v določene skupine. Sistem *tria nomina* lahko apliciramo samo na t. i. rimski onomastiki (pri rimskih državljanih), kjer lahko preučujemo vse tri dele rimskega imena: *praenomen* (prvo ime), *nomen gentile* (družinsko ime) in *cognomen* (osebno ime). Pri nerimskih državljanih govorimo o idionimu, kar na splošno pomeni osebno ime.¹⁴

⁸ Prim. Salway, *What's in a name?*, str. 124–145; Alföldy, *Die Personennamen*, str. 249–264; Salomies, *Names and identities*, str. 77–87.

⁹ Solin, *Die innere Chronologie*, str. 138. Gentilicije so uporabljali tudi samostojno, saj so prevzeli funkcijo osebnega imena (*cognomen*).

¹⁰ Za *cognomina* glej Kajanto, *The Latin Cognomina*.

¹¹ Prvotno vlogo prvega imena (*praenomen*) kot imena, ki je določalo posameznika, je konec 1. stoletja pr. Kr. prevzelo t. i. osebno ime (*cognomen*), od sredine 2. stoletja pa so bila prva imena v vedno večji krizi; opuščanje je bilo vedno pogostejše; okoli leta 300 so postala redkost celo med senatorsko aristokracijo (prim. Salway, *What's in a name?*, str. 130–131). Za natančno analizo prvih imen gl. Salomies, *Die römischen Vornamen*.

¹² Kajanto, *The emergence*, str. 421–430.

¹³ Bratož, *Kršćanstvo*, str. 11–27; Bratož, *Kratek oris*, str. 205–221.

¹⁴ *Noms, identités culturelles*, str. V.

⁶ Dardaine, *Les affranchis*, str. 213–228.

⁷ Bruun, *Slaves*, str. 608–609.

Tab. 1

PRAENOMEN	NOMEN GENTILE	COGNOMEN	
	<i>Aelia</i>	<i>Copia</i>	
	<i>Aelia</i>	<i>Hilara</i>	
	<i>Aurelia</i>	<i>Secundina</i>	
	<i>Aurelia</i>	<i>Bassina</i>	
	<i>Aurelia</i>	<i>Pothentina</i>	
	<i>Aurelia</i>	<i>Valentina</i>	
	<i>Claudia</i>	<i>Secunda</i>	
	<i>Flavia</i>	<i>Valeria</i>	
	<i>Iulia</i>	<i>Primitiva</i>	
	<i>Iulia</i>	<i>Pusilla</i>	
	<i>Iulia</i>	<i>Concordia</i>	
	<i>Iulia</i>	<i>Successa</i>	
	<i>Iulia</i>	<i>Firmina</i>	
	<i>Iulia</i>	<i>Vera</i>	<i>Quinti fil(ia)</i>
	<i>Iulia</i>	<i>Maximina</i>	<i>Tiberii f(ilia)</i>
	<i>Iulia</i>	<i>Procilla</i>	<i>Cnaei filia</i>
	<i>Ulpia</i>	<i>Aphrodisia</i>	

Predvsem na osnovi izvora je nastala delitev imen navadnega prebivalstva rimskih provinc:

- italska imena, ki jih najdemo v prvi vrsti v Italiji, a se njihova raba razširi tudi na province;
- avtohtona imena: v našem primeru gre za imena keltskega porekla, ki pa se na napisih pojavljajo že v bolj ali manj latiniziranih oblikah. Njihova izvorna slovnična struktura po navadi ni več ohranjena, dodali so namreč latinske pripone (–*ius*), s čimer so imena latinizirali, tako da so postajala vse bolj podobna latinskim;
- prevedena imena:¹⁵ pomen nekaterih avtohtonih imen je namreč prikladno sovpadel s pomenom latinskih;
- imena, ki so tako v izvirniku kot v latinščini zvenela enako, a niso imela istega pomena (t. i. *Deckname*¹⁶).¹⁷

Pri obravnavi domačega prebivalstva je treba omeniti še psevdogentilicije.¹⁸

Domača imena, ki so zvenela enako ali podobno kot latinska, so bila, kot že omenjeno, za proces asimilacije še posebej prikladna, saj so dopuščala še posebej lahek in enostaven prehod. Včasih je težko ugotoviti, ali gre res za latinsko ime ali pa se v njem skriva avtohtono (v našem primeru praviloma keltsko) ime domačina.

Za lažje preučevanje imen in vsega, kar lahko že sama po sebi povedo, jih je bilo treba najprej razdeliti na dve veliki skupini: na tista iz mesta in tista iz agra.

Razvrščanje se je nadaljevalo znotraj vsake od obeh skupin:

- *tria (duo) nomina*;
- peregrina filiacija;
- idionimi.

Sami po sebi so se tako izrisali geografsko pogojeni fenomeni, ki so velikokrat odraz poteka romanizacije, saj je bila ta intenzivnejša in hitrejša v mestu Celeja, ki je na začetku veljalo za središče romanizacije celotnega južnega Norika in je bilo tudi v administrativnem smislu zelo pomembno provincialno središče. V želji po prikazu poteka romanizacije nas bo zanimal tudi delež avtohtonih imen v primerjavi z latinskimi, ki ga bo treba nujno postaviti v določen časovni okvir.¹⁹

V nadaljevanju se bo na osnovi števila vseh ženskih imen izrisala socialno-pravna razslojenost na širšem in ožjem celejskem območju v času antike. Pri tem bo mogoče ugotavljati razlike, ki jih pogojuje določeno geografsko poreklo. Upravičeno namreč pričakujemo več polnopravnih rimskih državljanek v mestu in več predstavnic avtohtonega prebivalstva v okolici Celeje.

Pri tem ne gre zanemariti dejstva, da poznamo zelo majhen del prebivalstva. Pri rezultatih je treba imeti pred očmi še to, da smo do njih sicer prišli na osnovi vseh razpoložljivih imen (oseb), ki pa predstavljajo neznaten del vsega prebivalstva od konca 1. stoletja pr. Kr. do predvsem prve polovice 4. stoletja po Kr.²⁰

¹⁵ Weisgerber, *Die Namen*, str. 132.

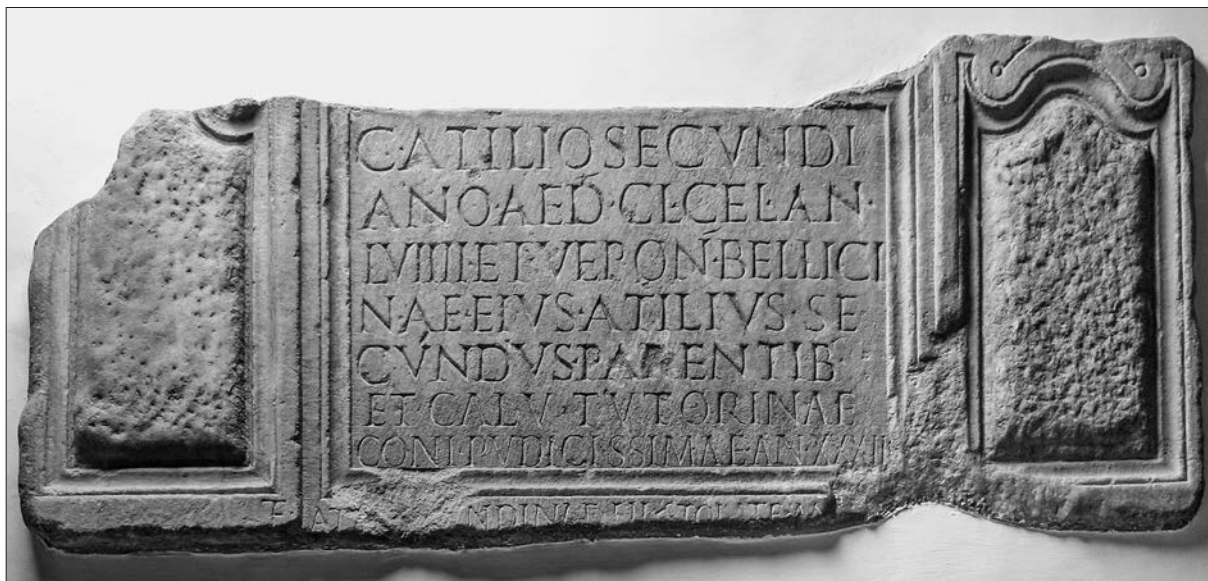
¹⁶ Weisgerber, *Rhenania*, str. 380.

¹⁷ Kot tipičen primer za to avtorici Dondin-Payre in Raepsaet-Charlier (*Noms, identités culturelles*, str. VI) navedeta ime *Verecundus*, ki v latinščini pomeni spoštovan, a je obenem očitno, da vsebuje keltske elemente: »*ver*« = zelo in »*condo*« = inteligenca, razum, bistroumnost.

¹⁸ Glej op. 5.

¹⁹ Prim. Alföldy, *Noricum*, str. 232–238; v Alföldy, *Die Personennamen*, str. 249–265, kjer avtor izračuna tudi delež keltskega prebivalstva v posameznem mestu (skozi čas), prim. predvsem str. 262.

²⁰ Alföldy, *Römische Sozialgeschichte*, str. 88, predvideva, da je večina mest v rimskem imperiju štela 10.000 do 15.000 prebivalcev. Šašel Kos (Prerez, str. 251) za Celejo predvideva okoli 10.000 prebivalcev.

Sarkofag z ženskim psevdogentilnim imenom iz same Celeje: Veponia (po RICe 66).

Večino napisov iz Celeje je namreč mogoče datirati v obdobje med koncem 1. in sredino 3. stoletja po Kr. Preostanek se razdeli med zgodnje obdobje (koniec 1. stoletja pr. Kr. do sredine 1. stoletja po Kr.) in obdobje od konca 3. stoletja naprej.

V nadaljevanju sledi delitev imen v prvi vrsti na mesto in ager; znotraj teh dveh razdelkov pa se oblikujejo tri velike skupine s podskupinami.

Mesto

Tria (duo) nomina

Pri ženskih imenih sicer ne moremo govoriti o *tria nomina*, saj prvega imena (*praenomen*) pri poimenovanjih ženskih oseb načeloma niso poznali. Opravka imamo torej z *duo nomina*, ki pa so v isti funkciji kot pri moških *tria* (oziroma v določenih obdobjih prav tako *duo*) *nomina*. Žensko ime *duo nomina* je torej sestavljeno iz gentilicija (*nomen gentile*), ki ga je ženska »podedovala« od očeta, in dodeljenega osebnega imena (*cognomen*). Že moška *tria nomina* sama po sebi niso dovolj dober argument, da se za imenom tega tipa skriva rimski državljani. V večini primerov pa jih je mogoče povezati s premožnejšim in vplivnejšim delom municipalne družbe. Podobno velja za ženska imena; ta so torej v rabi za tiste ženske, ki pripadajo višjemu sloju prebivalstva v rimskih avtonomnih mestih, v našem primeru torej v Celeji.

*Ženska imena s cesarskimi gentiliciji*²¹ (Tab. 1)

V mestu je skupno ohranjenih 60 imen tega tipa, od tega 17 ženskih; med temi so trije primeri, kjer je ženskemu *duo nomina* dodan še patronimik (očetovo

ime), pri čemer je verjetnost, da so omenjene Julije dejansko pripadnice družin rimskih državljanov, večja.

Vseh Julijev je bilo v mestu 15, od tega osem žensk, vseh Avrelijev 24, od tega le štiri ženske, Eliji so bili štirje, od tega dve ženski; Flavijev in Ulpijev je bilo po sedem, pri obeh le po ena ženska. Klavdiji so bili le trije, od tega ena ženska.

Prevlado Julijev in Avrelijev (tudi med ženskami) lahko v primeru prvega gentilicija razložimo s podeljevanjem državljanstva (primer Gaja Julija Vepona – RICe 105) in priseljevanjem v začetnem obdobju romanizacije. Za številčno prevlado Avrelijev je gotovo kriva *Constitutio Antoniniana* iz leta 212.²² Ostali cesarski gentiliciji so dokumentirani sporadično in ne dovoljujejo nadaljnjih sklepov.

*Ženska imena s psevdogentiliciji*²³ (Tab. 2)

V mestu je skupno ohranjenih sedem imen tega tipa, od tega so tri ženska.

Tab. 2

PRAENOMEN	NOMEN GENTILE	COGNOMEN
	Boionia	Sura
	Cominia	Maximina
	Veponia	Bellicina

Ker so tovrstna imena avtohtonega izvora, se zdi prav, da o njih povemo nekaj več. Ime *Boioni-us/a*²⁴

²² Državni razglas oziroma edikt, s katerim je cesar Karakala vsem svobodnim moškim podelil polno rimsko državljanstvo, ti pa so s tem prevzeli tudi cesarjev gentilicij: *Aurelius*.

²³ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 192–193.

²⁴ Ime *Boioni-us/a*, ki je sorodno z imenoma *Boio*, *Boius*, je bilo v moški obliki že izpričano v Noriku, na tem mestu pa se pojavja še v obliki za ženski spol (Lochner von Hüttenbach, *Die*

²¹ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 187–192.

Tab. 3

PRAENOMEN	NOMEN GENTILE	COGNOMEN	PATRONIMIK in drugi imenski dodatki
	[Mat(tia)]	[Se(?)]rena ²⁵	
	Cassia	Censorina	
	Cornelia	Valentina	P(---) l(iberta?)
	Cupitia	Iuliana	
	Curia	Oppidana	
	Decumia	Quaeta	
	Ennia	Secunda	Quinti lib(erta)
	Gavia	Viruna	Publii f(ilia)
	Licovia	Ingenua	
	Marcia	Bonita	
	Masculinia	Resecta	
	Mattia	Verina	Publii f(ilia)
	Mattia	Meltime	
	Messia	Quartina	
	Petronia	Maximilla	P(ublii) f(ilia)
	Petronia	Tertia	
	Petronia	Prisc(---)	
	Pompeia	Primigenia	
	Pompeia	Spectata	
	Sextia	Suputa	
	Sornia	Secunda	
	Sornia	Maxima	
	Speratia	Iuliana	
	Terentia	Iulia	
	Titia	Procula	
	Trosia	Succesa	
	Tuccia	Secundina	
	Valeria	Maximilla	
	Vedia	Paulla	Titi
	Vetulla	Bucia	Urbani

lahko povežemo z imenom *Boio*, *Boius*, katerih izvor lahko iščemo v imenu za ljudstvo Boje ali v ind. korenini **bhei-/bhoi* (bojevati se), kar priča o keltskem izvoru imena. Imeni *Siro* in *Sura* sta v sorodu, se pa zdi, da lahko tovrstna imena lokalno vsaj malo omejimo na naše območje.²⁶

Veponija Belicina je na tem mestu izpričana kot žena celejskega edila, torej predstavnika municipalne elite Gaja Atilija Sekundijana (*RICe* 67). Glede na njeno ime lahko sklepamo, da je domačega porekla, medtem ko so Atiliji italškega porekla, a so bili še prav posebej razširjeni v Flaviji Solvi in Celeji.²⁷

Kot gentilicij je *Cominius*, ki je zelo verjetno keltskega izvora, razmeroma pogost, izpričan pa je tudi z dvema m.²⁸

Ženska imena z italškimi gentiliciji²⁹ (Tab. 3)

Vseh imen tega tipa je v mestu 211, od tega je ženskih 37.

Med izstopajočimi gentiliciji so Antoniji, Atiliji, Kasiji, Korneliji, Juniji, Likoviji, Matiji, Petroniji, Pompeji, Rufiji in Variji. Ženskih oseb s tovrstnim gentilicijem je 37, med temi pa nobeno gentilno ime prav zares ne izstopa; izpričane so tri Petronije, dve Pompeji in dve Antoniji ter morda tudi dve Matiji, pri čemer je v enem primeru gentilicij ohranjen zelo fragmentarno. V petih primerih so tem ženskim imenom dodali še patronimik (oziroma filiacijo), v dveh primerih je zapisano, da imamo opravka z osvobojenkami.

Ženska duo nomina z grškim osebnim imenom

Znotraj skupine *tria* (*duo*) *nomina* se po navadi izoblikuje »podskupina« na osnovi osebnega imena (*cognomen*) grškega izvora. Za takšnimi imeni se namreč načeloma skrivajo osvobojeni sužnji, torej

römerzeitlichen Personennamen, str. 33; Kakoschke, *Noricum*, str. 67–68).

²⁵ Dopolnitev tega gentilicija je lahko nekoliko sporna, saj je napis ohranjen fragmentarno (*RICe* 62).

²⁶ Prim. Meid, *Keltische Personennamen*, str. 242, kjer jih poveže s pridevnikom dolg (v časovnem in prostorskem smislu). *Sirus* in podobna imena so izpričana predvsem v Galiji in Noriku. Prim. še Visočnik, *Syrians*, str. 139–147.

²⁷ Zajac, *Einige vermögende Familien*, str. 71.

²⁸ *OPEL* II, str. 70–71; Lochner von Hüttenbach, *Die römerzeit-*

lichen Personennamen, str. 59. Kakoschke (*Noricum*, str. 86) ga sicer uvrsti med običajne italške gentilicije.

²⁹ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 193–218.

osvojojenci ali njihovi potomci. Med ženskimi imeni v samem mestu tip *duo nomina* ni dokumentiran (primerov tovrstnih moških imen je 12).³⁰

Peregrina filiacija

Za imena tega tipa pričakujemo, da jih bo v mestu manj kot v agru; prav tako bo razdelitev po posameznih skupinah drugačna. Predvidevamo lahko, da bosta skupini z latinskimi deli večji v mestu kakor v agru, skupini z avtohtonimi deli oziroma imeni pa bosta večji v agru.

*Latinsko ime + latinsko ime v genetivu*³¹ (Tab. 4)

Tab. 4

<i>Aelia</i>	<i>Greci</i>
<i>Cassia</i>	<i>Viatoris</i>
<i>Ianuarina</i>	<i>Ianuari</i>
<i>Ingenua</i>	<i>Crispi</i>
<i>Octavia</i>	<i>Succesi</i>
<i>Primula</i>	<i>Primi</i>
<i>Saturnina</i>	<i>Saturnini</i>
<i>Secundina</i>	<i>Secundini</i>
<i>Secundina</i>	<i>Primigeni</i>

V tej skupini poznamo 36 oseb, od tega je devet žensk. V prvem stolpcu se srečamo z različnimi imeni: imena, ki so po prvotni vlogi prva imena, gentiliciji ali osebna imena. Pogosto so izpeljana iz vrstnih števk: *Primus* (*Primula*), *Secundus* (*Secundinus/a*), in *Octavia*. Med njimi je daleč najpogostejše *Secundus* in iz njega izpeljan *Secundinus/a*. Ostala uporabljena imena so prav tako uveljavljena latinska imena in ne izstopajo.

*Latinsko ime + avtohtono ime v genetivu*³² (Tab. 5)

Tab. 5

<i>Cupita</i>	<i>Atevorti</i>
---------------	-----------------

Druga skupina peregrine filiacije, katere imena so sestavljena iz latinskega imena in avtohtonega imena v genetivu, je manjša tako od tiste v prvi skupini mesta kot od tiste na območju agra. V tej skupini je osem peregrinih prebivalcev, katerih očetje so še imeli domača (avtohtona) imena, sinove in v manj-

ši meri hčere pa so že poimenovali z latinskimi, kar morda kaže na zgodnje obdobje romanizacije (kmalu po priključitvi k rimskemu imperiju). Med njimi je samo ena ženska. Ime *Atevortus* je sicer redko, a lahko zaradi začetnega *Ate-* z razmeroma veliko verjetnostjo trdimo, da gre za sestavljeno keltsko ime.³³

*Avtohtono ime + avtohtono ime v genetivu*³⁴ (Tab. 6)

Tab. 6

<i>Boionia</i>	<i>Surae con(iugi)</i>
<i>Dubnia</i>	<i>Mogionis</i>
<i>Magena</i>	<i>Magemari</i>
<i>Maricca</i>	<i>Atemeri</i>
<i>Vetra</i>	<i>Mogionis</i>
<i>Vindu</i>	<i>Comat(---)</i>

V tej skupini je sicer dvanajst oseb, od tega šest žensk.

Pri imenu *Boionia*³⁵ sicer ne moremo govoriti o filiaciji, saj je označena kot žena Sure, vendar po slovnični plati še najbolj ustreza tej skupini. Osebo lahko kljub omenjeni razliki označimo za peregrino, le da so jo natančneje določili po soprogu in ne očetu.

Ime *Dubnia* je sorodno imenu *Dubna*, ki je keltsko, na kar lahko sklepamo zaradi elementa *dubno-* (svet, globina). Pomen osebnih imen z *-dubno-*/*-dumno-* je zaradi različnih konotacij velikokrat težko razvozlati, pomagamo si lahko šele z drugim delom imena. Večkrat se pojavi kot sestavni del daljših keltskih imen, tudi v asimilirani obliki *dumno-*.³⁶ Keltsko osebno ime *Iantullus*, pri katerem so keltske korenine vidne v elementu *Iant-* (ki se lahko pojavi tudi v sorodnih oblikah *Iat-*, *Ient-* ...), je v Noriku izpričano razmeroma pogosto.³⁷

Magen je žensko osebno ime najverjetneje keltskega izvora, in sicer zaradi začetnega *mag-*, v katerem lahko vidimo enega izmed tipičnih elementov keltskih sestavljenih imen.³⁸ Podobno velja za ime *Magimarus*, ki je izpričano samo v Noriku in Pannoniji.³⁹

³³ OPEL I, str. 84; Evans, *Gaulish Personal Names*, str. 280–281 (o elementu *vorto-*); Kakoschke, *Noricum*, str. 272.

³⁴ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 224–227.

³⁵ Za ime *Boioni-us/a* glej zgoraj, op. 22.

³⁶ Lochner von Hüttenbach, *Die römische Personennamen*, str. 72; OPEL II, 110; Evans, *Gaulish Personal Names*, str. 196–197; prim. Meid, *Keltische Personennamen*, str. 107, 141–142; Kakoschke, *Noricum*, str. 395.

³⁷ OPEL II, str. 188; prim. Lochner von Hüttenbach, *Die römische Personennamen*, str. 84; Evans, *Gaulish Personal Names*, str. 211–215.

³⁸ OPEL III, str. 45.

³⁹ OPEL III, str. 45. Meid (*Keltische Personennamen*, str. 109–110) mu pripiše pomen »tistega, ki je velik v zmognosti, sposobnosti«, ki je torej zelo sposoben. Gl. tudi Kakoschke, *Noricum*, str. 492–493.

³⁰ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 216–218.

³¹ Prav tam, str. 219–221.

³² Prav tam, str. 222–224. Na tem mestu je potreben popravek; v skupini je namreč osem oseb s tovrstno sestavo peregrine filiacije, k čemur lahko dodamo še štiri imena, ki tehnično gledano sicer sodijo v to skupino, vsebinsko pa ne, saj ne gre za filiacijo, temveč za navedbo gospodarja, ki je sužnje osvobodil; tudi med temi je ena ženska: *Finita Itonis li(berta)* – RIC 107.

Žensko osebno ime *Maricca* ni pogosto, a lahko na osnovi območja, kjer se pojavlja, sklepamo, da gre za keltsko ime; pomenljiv je tudi začetek imena, saj lahko v njem najdemo keltski element *mar-*.⁴⁰ *Mogio* je keltsko ime, ki se pojavi le nekajkrat, in to samo v Noriku in Panoniji.⁴¹ Ime *Vetra* je izpričano samo na tem mestu, a na osnovi drugih imen na napisu, ki so zelo verjetno keltska, sodimo, da gre za avtohtono keltsko ime.⁴² Imena na *Vindu-* so bila še posebej priljubljena v Noriku.⁴³

*Nelatinsko ime + latinsko ime v genetivu*⁴⁴ (Tab. 7)

Tab. 7

<i>Boniata</i>	<i>Antoni</i>
<i>Euhodia</i>	<i>Fructi uxor</i>
<i>Magiona</i>	<i>Verulli</i>

V to skupino sodijo štiri osebe, od tega so kar tri ženske; za razliko od ostalih skupin je tu razmerje med spoloma obrnjeno, saj je kar tri četrtine žensk. To dejstvo morda lahko postavimo v kontekst zgoraj že nakazane teorije, da so se ženska avtohtona imena ohranila dlje.⁴⁵

Pri tem pa je treba ločeno obravnavati žensko osebno ime *Euhodia*, ki je grškega izvora in ni pogosto.⁴⁶ Evhodia je natančneje določena z imenom svojega moža (ne očeta),⁴⁷ torej ne gre za primer peregrine filiacije. Evhodia se je v Celejo priselila z vzhoda (iz Efeza) in je pripadala mobilni sferi takratne družbe.⁴⁸

Ime *Magiona*, ki ni pogosto, lahko povežemo s keltskimi imeni na *mag-*.⁴⁹ Ime *Boniata* je lokalnega (keltskega) izvora in se pojavlja samo v Noriku in Panoniji,⁵⁰ še posebej pogosto pa na območju Celeje in Viruna. Šašel imena *Bonio*, *Boniatus*, *Bononi-us/-a* uvrsti med t. i. *Bon-* imena. Njihova etimologija ni

popolnoma jasna, lahko jih obravnavamo kot keltska, ne smemo pa spregledati morebitnega vpliva latinskega pridevnika *bonus*.⁵¹

*Enodelno (samostojno) ime + »filiacija« z večdelnim imenom*⁵² (Tab. 8)

Tab. 8

<i>Donata</i>	<i>T(iti)</i>	<i>(---)</i>	<i>P(---) l(ibera)</i>
---------------	---------------	--------------	------------------------

V tej skupini imen so zbrani posamezniki, ki so natančneje opredeljeni z imenom (nekdanjega) gospodarja, torej gre za sužnje ali osvobodjence. Med šestimi osebami je le ena ženska, osvobojenka *Donata*, pri njenem gospodarju pa poznamo le začetnice.

Idionimi

*Latinskega izvora*⁵³ (Tab. 9)

Tab. 9

<i>Amantia</i>
<i>Aurelia</i>
<i>Censorina</i>
<i>Firmina</i>
<i>Fortunata</i>
<i>Ionica</i>
<i>Iuliana</i>
<i>Maxima</i>
<i>Nonnosa</i>
<i>Prima</i>
<i>Quarta</i>
<i>Quinta</i>
<i>Respecta</i>
<i>Satulla</i>
<i>Secunda</i>
<i>Secundina</i>
<i>Secundina lib(erta)</i>
<i>Severa</i>
<i>Tertia</i>
<i>Ursa</i>
<i>Ursicina</i>
<i>Ursinia</i>
<i>Valentina</i>
<i>Veneria</i>

V mestu so na napisih dokumentirane 104 osebe z enodelnim latinskim imenom, od tega je 24 ženskih imen. Uporabljena imena so običajna in razmeroma pogosta; na nekatera smo naleteli med gentiliciji, druga so bila v rabi kot prva ali kot oseb-

⁴⁰ OPEL III, str. 57.

⁴¹ OPEL III, str. 85; Lochner von Hüttenbach, *Die römerzeitlichen Personennamen*, str. 108 (keltska korenina *mag-*: velik, močan).

⁴² OPEL IV, str. 162; Kakoschke, *Noricum*, str. 528.

⁴³ Prim. OPEL IV, str. 172; Lochner von Hüttenbach, *Die römerzeitlichen Personennamen*, str. 183. Meid (*Keltische Personennamen*, str. 210–211) govori o *Vind-*, imenih, med katerimi razloži imena *Vinda*, *Vindo*, *Vindaina* in *Vindelio*. Na tem mestu je mogoče najti tudi natančno etimologijo imen na *Vind-*. Kakoschke (*Noricum*, str. 745) dopušča, da je bilo ime uporabljeno tako za moške kakor za ženske, v tem primeru se zdi, da je žensko.

⁴⁴ Višochnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 227–228.

⁴⁵ Glej zgoraj.

⁴⁶ OPEL II, str. 125; Solin, *Sklavennamen* II, str. 558–559.

⁴⁷ Takšen primer je bil že v prejšnji skupini.

⁴⁸ Višochnik, *Foreigners*, str. 287–288.

⁴⁹ Lochner von Hüttenbach, *Die römerzeitlichen Personennamen*, str. 97; OPEL III, str. 46; Evans, *Gaulish Personal Names*, str. 221–222; Kakoschke, *Noricum*, str. 493.

⁵⁰ OPEL I, str. 125.

⁵¹ Šašel, C. Iulius Vepo, str. 351–353; Meid, *Keltische Personennamen*, str. 258–259.

⁵² Višochnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 229–231.

⁵³ Prav tam, str. 231–237.

na imena. Spet je veliko takih, ki jih je mogoče povezati s priljubljenimi vrstnimi števnikami. Morda od uveljavljenega vzorca še najbolj odstopata imeni *Ionica* in *Veneria*. Prvo lahko povežemo z geografskim oziroma etničnim poreklom, *Veneria* pa se pojavlja razmeroma pogosto, predvsem v Dalmaciji in Italiji, nekaj primerov poznamo tudi iz Norika.⁵⁴ Ime, ki je najverjetneje izšlo iz imena boginje Venere, je bilo priljubljeno ime za sužnje.⁵⁵ Samo v enem primeru ženskemu imenu sledi beseda *liberta*, s pomočjo katere je mogoče natančno določiti njen družbeni status.⁵⁶ V ostalih primerih lahko povečini sklepamo, da gre za predstavnice peregrinov. Imena sama po sebi ne kažejo na to, da bi šlo za sužnje.

*Avtohtona imena*⁵⁷ (Tab. 10)

Tab. 10

<i>Boniata</i>
<i>Couria</i>
<i>Docilia</i>
<i>Dubna</i>
<i>Iantulla</i>
<i>Leucimara</i>
<i>Litanunica</i>
<i>Litugena</i>

Skupina prebivalcev z domačimi avtohtonimi imeni je v mestu pričakovano majhna. Izpričanih je le dvanajst takšnih imen, med njimi je velik delež ženskih imen, kar osem.

Couria je žensko ime, ki je v Noriku izpričano samo v tem primeru;⁵⁸ verjetno je keltsko. Ime *Docilia* je redko, saj je izpričano samo še v enem primeru (Belgijska Galija). Na podlagi podobnih imen, ki jih najdemo pri Holderju, lahko tudi to uvrstimo med keltska.⁵⁹ Ime *Dubnia* je sicer izpričano samo v tem primeru, znano pa je ime *Dubna*.⁶⁰

Ime *Leucimara* je sicer izpričano samo v tem primeru, a gre najverjetneje za sestavljeno keltsko ime: **leuk-* (svetiti) in *mar-*.⁶¹ Ime *Litanunica* je izpričano samo na tem napisu,⁶² a lahko kljub temu z veliko gotovostjo trdimo, da je keltskega izvora.⁶³ Ime *Litu-*

gena, ki je sestavljeno keltsko ime (ir. *lith* = praznik, sreča in *-genos* = sin, potomec: sin praznika; ali rojen v veselju), srečamo predvsem v Noriku, Panoniji in Galijah.⁶⁴

*Grška imena*⁶⁵ (Tab. 11)

Tab. 11

<i>Aphrodisia</i>
<i>Beronice</i>

V skupini grških imen so samo tri imena, od tega dve ženski. *Aphrodisia* je razmeroma razširjeno grško žensko ime, ki je bilo še posebej pogosto pri osvobojenkah in sužnjah.⁶⁶ Ime *Beronice*⁶⁷ se je pri nas ohranilo na krščanskem napisu, s čimer gre tudi povezovati grški izvor, saj so v času krščanstva (in sploh v pozni antiki) grška imena pridobila na priljubljenosti.

*Fragmentarno ohranjena imena*⁶⁸

Tako v mestu kot v agru se je izoblikovala skupina s fragmentarno ohranjenimi imeni, pri katerih nista razvidna niti število niti značaj delov, zato je o družbeni pripadnosti nemogoče govoriti; če bi jih neute meljeno uvrščali v skupine, bi porušili celotno sliko.

Analiza ženskih imen v mestu

Ženskih imen (pa tudi vseh imen) poznamo iz mesta precej več kakor iz okolice (agra), kar ni nič nenavadnega in nepričakovanega; mesto je bilo namreč prvi cilj kolonistov in s tem romanizacije. Tako se je »epigraphic« *habitat* hitreje in močnejše ukoreninila, zato je nastalo več spomenikov z napisi, ki so imeli večje možnosti, da se ohranijo, tudi kot sekundarno uporabljen gradbeni material.

V mestu se ženska *duo nomina* razdelijo med tista s cesarskimi gentiliciji (17), tista s psevdogentiliciji (3) in ostala z italjskimi gentiliciji, ki jih je največ (kar 37), kakor je bilo tudi vseh imen v tej skupini največ (211). Prebivalce Celeje s tem tipom imena lahko uvrstimo med pripadnice višjega sloja v muni-

⁵⁴ OPEL IV, str. 153–154.

⁵⁵ Lochner von Hüttenbach, *Die römische Personennamen*, str. 176; prim. Solin, *Sklavennamen II*, str. 27–28.

⁵⁶ Pri moških je takih primerov nekaj več: enkrat gre za besedo *ser(vus)*, v šestih primerih pa imenu sledi beseda (*Celeianorum*), ki pove, da gre za municipalne sužnje (Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 236–237).

⁵⁷ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 237–239.

⁵⁸ OPEL II, str. 81 (še dva primera v Belgiji).

⁵⁹ OPEL II, str. 104; Holder I, str. 1298: *Docila*, *Docilico*, *Docilo*, *Docilus*.

⁶⁰ Gl. spredaj.

⁶¹ Prim. Lochner von Hüttenbach, *Die römische Personennamen*, str. 91; OPEL III, 24.

⁶² OPEL III, str. 29.

⁶³ Prim. Evans, *Gaulish Personal Names*, str. 216–217 (element

litano-) in str. 217–218 (element *litu-*); Kakoschke, *Noricum*, str. 478.

⁶⁴ OPEL III, str. 29; prim. Lochner von Hüttenbach, *Die römische Personennamen*, str. 93. Meid (*Keltische Personennamen*, str. 124–125) kot različico istega imena navede še ime *Litucen-us/a*. Gl. tudi Kakoschke, *Noricum*, str. 479; CPN NOR 3.

⁶⁵ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 239–240.

⁶⁶ Lochner von Hüttenbach, *Die römische Personennamen*, str. 17; OPEL I, str. 64; prim. še Solin, *Sklavennamen II*, str. 281; avtor ga uvrsti med imena, ki so povezana z imeni bogov.

⁶⁷ Solin, *Sklavennamen II*, str. 248. Ime med sužnjami ni preveč razširjeno, izpričano pa je v več oblikah: *Beronice*, *Berenyce*.

⁶⁸ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 240–243 (za mesto), str. 180–181 (za ager).

cipiju. V številnih primerih gre za rimske državljanke, v vseh pa ne. Ker so njihove imenske formule le izjemoma dopolnjene s patronimikom, smo lahko le redko gotovi, da so imele državljanstvo.⁶⁹ Šele obravnavna vsakega primera posebej bi dala relevantnejše rezultate. Kontekst njihovih soprogov oziroma družine lahko razmere nekoliko osvetli. Med cesarskimi gentiliciji pri ženskah (kakor tudi na splošno) prevladujejo Julije in Avrelije; razlaga za oba gentilicija je kot na dlani. Pri Julijah gre najverjetneje za podeljevanje državljanstva že v prehodnem obdobju pred formalno priključitvijo Norika. Dokumentirane Julije so tako lahko potomke tega podeljevanja. Avrelije v glavnem postavljamo v začetek 3. stoletja, ko se je s Karakalovo *Constitutio Antoniniana* (212) število Avrelijev v rimski državi drastično povečalo. Julije bi tako lahko prej postavili že v 1. stoletje po Kr., torej bolj na začetek epigrafske kulture v Celeji, Avrelije pa prej v drugo polovico oziroma bolj proti koncu intenzivnega epigrafskega dogajanja na tem območju. Zanimivo je, da je patronimik ohranjen le pri treh Julijah, ki bi lahko bile med prvimi, ki jim je bilo podeljeno rimsko državljanstvo.

V mestu so ohranjena tri ženska imena, pri katerih je namesto gentilicija uporabljen psevdogentilicij, ki je nastal iz pogosto izpričanih avtohtonih imen na tem območju; to velja predvsem za imeni *Boionia* in *Veponia*, ki sta v številnih različicah pogosti.

Imena z italjskimi gentiliciji, tudi če pogledamo samo ženska imena, izrišejo sliko italjskih družin, ki so večinoma izvirale s severa Apeninskega polotoka in veljajo za kolonizatorje tega prostora. Pri tem so se morda najbolj izkazali Matiji, Petroniji, Pompeji in drugi. Eniji in Gaviji se izkažejo za dovolj pre-

možne, da so posedovali sužnje, saj sta izpričani dve osvobojenki teh družin. V treh primerih je naveden patronimik, v dveh primerih pa ne moremo biti prepričani, ali gre za navedbo očeta ali gospodarja, saj ni zapisana niti beseda *filia* niti beseda *liberta*.

Število imen tega tipa (tudi ženskih) je v mestu večje od vseh drugih skupin. Mesto samo je bilo cilj kolonistov, do podeljevanja državljanstva je prej prihajalo v mestu in po zgledu rimskih imen so iz domačih nastajali približki.

Imen s t. i. peregrino filiacijo je v primerjavi s pravkar obravnavano skupino veliko manj, skupno le 60 (od tega 19 ženskih). V središču municipalnega življenja mesta Celeje je očitno živelo razmeroma malo navadnega prebivalstva, posledično tudi sorazmerno manj žensk (morda so ženske tudi manjkrat omenjali na napisih?). Razdelitev po skupinah glede na izvor posameznih delov ne preseneča, saj prevladujejo imena z latinskimi sestavnimi deli, kar je za okolje, o katerem govorimo, prav tako običajno. Še pa že na tem mestu pri tem tipu imen kaže prepletanje latinskega (rimskega) in domačega, ki velikokrat presega kronološki vidik. Lahko bi namreč pričakovali, da bodo avtohtona imena postopoma šla popolnoma iz rabe, a se to ne zgodi (zdi se celo, da v določenem trenutku doživijo renesanso).⁷⁰

Idionimov je sicer več kot imen v prejšnji skupini, vsekakor pa občutno manj kot imen tipa *tria nomina*. Največ jih je latinskega izvora (104), ženskih je 25, sledijo avtohtona (od dvanajstih imen kar osem ženskih) in grška (med tremi sta dve ženski). Število latinskih imen je visoko, na drugi strani je malo avtohtonih imen (med njimi sicer veliko ženskih) in presenetljivo malo grških imen, katerih nosilec bi

Tab. 12

PRAENOMEN	NOMEN GENTILE	COGNOMEN	
	<i>Aelia</i>	<i>Macerina</i>	
	<i>Aelia</i>	<i>Rufilla</i>	
	<i>Aurelia</i>	<i>Ursa</i>	
	<i>Aurelia</i>	<i>Severina</i>	
	<i>Aurelia</i>	<i>Aurelia(ana) (?)</i>	
	<i>Aurelia</i>	<i>Lupula</i>	
<i>Viinia (?)</i>	<i>Aurelia</i>		
	<i>Aurelia</i>	<i>Antonia</i>	
	<i>Aurelia</i>	<i>Vera</i>	<i>Metilii coniux</i>
	<i>Iulia</i>	<i>Prisca</i>	
	<i>Iulia</i>	<i>Calandina</i>	
	<i>Iulia</i>	<i>Aquilina</i>	
	<i>Iulia</i>	<i>Ingenua</i>	<i>Sexti fil(ia)</i>
<i>Caia</i>	<i>Septimia</i>	<i>Iusta</i>	<i>Cai fil(ia)</i>
	<i>Ulpia</i>	<i>Firmina</i>	

⁶⁹ Navedba patronimika in volilnega okrožja namreč velja za dodaten in dokaj trden argument, ko določamo osebe z rimskim državljanstvom. A razlaga v tem primeru ni enoznačna, ime tipa *tria (duo) nomina* samo po sebi še ne pomeni rimskega državljanstva.

⁷⁰ Prim. Garbsch, *Die norisch-pannonische Frauentracht*.

lahko podelili suženjski status. V mestnem okolju bi jih morda lahko pričakovali več.⁷¹

Ager

Ženska imena s cesarskimi gentiliciji⁷² (Tab. 12)

V agru je v skladu s pričakovani ohranjenih manj tovrstnih imen kot v mestu; vseh imen s cesarskimi gentiliciji je namreč 37, od tega 15 ženskih. V dveh primerih je ženskemu *duo nomina* dodan še patronimik, v enem pa je na tem mestu možno ime. Nenavadno je žensko ime, ki ima *tria nomina* (torej tudi *prae-nomen*) in patronimik: *Caia Septimia Iusta Cai filia*.⁷³

Med vsemi gentiliciji je pričakovano ponovno največkrat zastopan *Aurelius*, vseh Avrelijev je bilo namreč 16, od tega sedem žensk, sledi deset Julijev, od tega štiri ženske, Eliji so bili štirje (dve ženski), Ulpiji in Septimiji pa so bili po trije (pri obeh po ena ženska).

Tria nomina s pseudogentiliciji⁷⁴ (Tab. 13)

V agru je pričakovano ohranjenih več takih imen, namreč kar 15, od tega so tri ženska.

Tab. 13

PRAENOMEN	NOMEN GENTILE	COGNOMEN
	<i>Connonia</i>	<i>Statuta</i>
	<i>Proculia</i>	<i>Boniata</i>
	<i>Secconia</i>	<i>Vetulla</i>

Gentilicij *Proculia* je najverjetneje keltskega izvora.⁷⁵ Ime *Secconius* je pseudogentilno ime, izpeljano iz keltskega korena: *Secco-*.⁷⁶ Sledi še ime *Connonia*, ki je kot gentilno ime v ženski obliki izpričano samo v tem primeru.⁷⁷ Osebni imeni *Statuta* in *Vetulla* sta latinskega izvora, medtem ko *Boniata* velja za avtohtono ime.⁷⁸

⁷¹ Visočnik, Nova napisna plošča, str. 253–265. Najdena je bila sicer fragmentarno ohranjena nagrobna plošča z grškimi imeni, a se zdi, da ni zapisano nobeno žensko ime.

⁷² Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 128–133.

⁷³ *RICe* 414. Gre za napis na edikuli Spektacijev v Šempetru; v tem kontekstu je tudi oblika njenega imena lažje razumeti, glede na to, da gre za predstavnico družine, ki je pripadala najvišjemu in najbogatejšemu sloju v Celeji.

⁷⁴ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 133–136.

⁷⁵ Glede na območje razširjenosti prim. *OPEL* III, str. 165–166. Ime se razmeroma pogosto pojavlja tudi v Noriku (na primer *AIJ* 83, *ILJug* 405, *CIL* III 5701); Kakoschke, *Noricum*, str. 159.

⁷⁶ *OPEL* IV, str. 56–57. Prim. Holder II, str. 1422–1425. Meid (*Keltische Personennamen*, str. 285–286) govori o Sec(c)- imenih, ki so na keltskih območjih in v keltskih družinskih kontekstih gotovo keltskega izvora. Gl. tudi Kakoschke, *Noricum*, str. 174–175.

⁷⁷ Prim. *OPEL* II, 72; v moški obliki ga kot osebno ime najdemo še v Lugdunenski Galiji: *CIL* XIII 2902. Prim. še Evans, *Gaulish Personal Names*, str. 183–186: imena na *com-*, *con-*, *co-*, *cou-* ... Kakoschke, *Noricum*, str. 87.

⁷⁸ Gl. zgoraj.

Tria nomina z italjskimi gentiliciji⁷⁹ (Tab. 14)

Vseh imen tega tipa je v agru 68, od tega je ženskih imen eajst. V središču je bilo imen tega tipa približno trikrat več, kar velja tudi za ženska imena. Razmerja so torej ostala približno enaka.

Tab. 14

PRAENOMEN	NOMEN GENTILE	COGNOMEN
	<i>Ennia</i>	<i>Oppidana</i>
	<i>Pomp(iea)</i>	<i>Ursula</i>
	<i>Rufia</i>	<i>Crispina</i>
	<i>Rufia</i>	<i>Primula</i>
	<i>Spectatia</i>	<i>Severina</i>
	<i>Statilia</i>	<i>Cerva</i>
	<i>Terentia</i>	<i>Finita</i>
	<i>Titia</i>	<i>Ianuarina</i>
	<i>Tutoria</i>	<i>Avita</i>
	<i>Valeria</i>	<i>Marcellina</i>
	<i>Vibia</i>	<i>Avita</i>

V agru je največ pripadnikov družin Albinijev, Antonijev, Bebijev, Rufijev, Spektacijev in Vibijev. Med ženskimi sta dve Rufiji, ostala imena so izpričana samo z enim primerom. Dokumentirani gentiliciji in pripadajoča osebna imena (*cognomina*) niso presegnetljivi, gre namreč za znana in v tem okolju pogosto izpričana imena.

Neprava tria (duo) nomina (Tab. 15)

Naslednjo skupino tvorijo imena, ki so sestavljena iz dveh delov, a ne iz pravega gentilnega in osebnega imena, ki bi temu sledilo, pač pa iz dveh osebnih, ki sta pridani drugo drugemu. V skupino sodi pet oseb, od tega le ena ženska.

Tab. 15

<i>Secundina</i>	<i>Festiva</i> (?)
------------------	--------------------

V mestu je bilo prav tako pet tovrstnih imen, le da med njimi ni bilo nobenega ženskega. Takšna imena so tako v mestu kakor tudi v agru nastajala pod vplivom *duo nomina*, a je bil edini pomemben kriterij število (delov) imena, ne pa več funkcija in oblika posameznih delov. Gentilicij se namreč niti ne konča z uveljavljeno končnico *-ius* niti ne označuje imena rodbine oziroma družine. Z napredovanjem romanizacije in pod vplivom rimskih *duo nomina* nastajajo »približki« rimske nomenklature.

Imena s peregrino filiacijo

Latinsko ime + latinsko ime v genetivu⁸⁰ (Tab. 16)

V to skupino sodi 31 oseb, od tega je enajst

⁷⁹ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 136–144.

⁸⁰ Prav tam, str. 145–149.

Tab. 16

(---)vita	Martiali
Albina	Mascli
Celsilla	Maximi
Cerula	Tutoris
Iulia	Titi
Latina	Saturnini
Marina	Barbi
Rufia	Mart(---)
Severa	Quarti
Succesa	Adiutoris
Succesa	Succesi

žensk. Pri tem se izriše slika latinskih imen, ki so se v provincialno okolje še posebej dobro vključila in se najverjetneje ustalila tudi med domačim, avtohtonim prebivalstvom. Nekatera so zelo verjetno t. i. »Decknamen«, v čemer lahko vidimo razlog za pogosto pojavljanje.⁸¹

*Latinsko ime + avtohtono ime v genetivu*⁸² (Tab. 17)

Tab. 17

Avita	Mari
Cupita	Nemetonis
Nonna	Tatuci
Quarta	Damionis
Quinta	Camuinui
Secunda	Catulli
Severa	Apronis
Sexta	Mittonis
Tertia	Belatulli
Verecunda	Suri

Druga skupina imen s peregrino filiacijo je sestavljena iz imena, ki je latinsko, in avtohtonega imena v genetivu. Veliko večino imen v prvem stolpcu lahko ponovno opredelimo kot »Decknamen«. Zahtevanemu kriteriju sestave ustreza 22 oseb, od tega je skoraj polovica žensk (10). Pričakovali bi, da so ta imena že posledica romanizacije. Sinovi (pozneje in v manjši meri tudi hčere) so namreč že dobivali latinska imena, medtem ko je generacija očetov še vedno nosila domača imena. Med latinskimi imeni so pogosta tista, ki izvirajo iz vrstilnih števnikov (in njihove izpeljanke), izpostavimo pa lahko še imeni *Avita* in *Verecunda*, ki sta bili med domačim prebivalstvom še posebej priljubljeni.

Ime *Nemeto* se v Noriku pojavi samo dvakrat,⁸³ pogosto pa je rabljeno kot prvi člen sestavljenih keltških imen: *Nemetomarus*, *Nemetogena*. Med avtohto-

nimi je nekaj takih, ki so izpričana samo v tem primeru: *Camuinus*,⁸⁴ *Apro*⁸⁵ in *Mitto*,⁸⁶ pri čemer lahko njihov avtohtoni (keltski) izvor samo predvidevamo na osnovi kraja najdbe in drugih imen na napisih. V istem sklopu lahko obravnavamo imeni *Damio*,⁸⁷ in *Belatullus*.⁸⁸ Ime *Tatucus* je izpričano samo v Noriku, Panoniji in Belgiji (Galiji).⁸⁹ Na osnovi pripone lahko ime pripišemo keltskim (-ucus), prvi del imena pa bi lahko bil onomatopoetski izraz za očeta (tata).⁹⁰

*Avtohtono ime + avtohtono ime v genetivu*⁹¹
(Tab. 18)

Tab. 18

Anta	Ressati
Antia	Suri
Atecina	Sinomari
Atemeria	Ategnati
Otu	Senonis
Camona	Atonis
Coma	Chilonis
Courtala	Adbugiouni
Devognata	Attionis
Loucita	Messori
Uxela	Griponi
Viria	Taeti

Tretja skupina imen s peregrino filiacijo je sestavljena iz dveh nelatinskih delov. Tej zahtevi ustreza 28 oseb, od tega je dvanajst žensk.

Na eni strani bi lahko domnevali, da se takšna vrsta imen pojavlja predvsem v najzgodnejšem obdobju romanizacije, ko se je prebivalstvo sicer že seznanilo z navado postavljanja kamnitih spomenikov, ni pa še posvojilo latinskega imenskega sistema, ni še torej začelo prevzemati latinskih imen. Na drugi strani pa lahko trdimo, da so se takšna imena sicer pojavljala še nekoliko pozneje, vendar predvsem v zelo odmaknjenih krajih, kamor romanizacija z vsemi svojimi razsežnostmi ni mogla poseči.

Nenavadno je ime *Otu*, ki se konča na -u; očitno sodi med keltska ženska imena na -u.⁹² Nekatera

⁸¹ Za »Decknamen« gl. zgoraj.

⁸² Višočník, *Jezikovne značilnosti*, str. 149–153.

⁸³ OPEL III, str. 97 (CIL III 4945, 5109); Kakoschke, *Noricum*, str. 538.

⁸⁴ OPEL II, str. 29; Kakoschke, *Noricum*, str. 325.

⁸⁵ OPEL I, str. 69; Kakoschke, *Noricum*, str. 260.

⁸⁶ OPEL III, str. 83; Kakoschke, *Noricum*, str. 525.

⁸⁷ OPEL II, str. 92: Italija, Norik, Britanija; Kakoschke, *Noricum*, str. 379.

⁸⁸ OPEL I, str. 116: nekaj primerov v Noriku, več v Belgijski Galiji; prim. še Lochner von Hüttenbach, *Die römische Personennamen*, str. 30; Kakoschke, *Noricum*, str. 298.

⁸⁹ OPEL IV, str. 109; Kakoschke, *Noricum*, str. 683–684.

⁹⁰ Prim. Lochner von Hüttenbach, *Die römische Personennamen*, str. 160–161; Meid, *Keltische Personennamen*, str. 291–292.

⁹¹ Višočník, *Jezikovne značilnosti*, str. 153–159.

⁹² Falkner, *Die norischen Personennamen auf -u*, str. 39–54; OPEL III, str. 117: v Noriku izpričano dvakrat. Matasović (Jezični tragovi, str. 12) trdi, da so ženska imena na -u značilna za Norik in da se ne pojavljajo na nobenem drugem kelt-

Nagrobna plošča iz Vitanja z avtohtonimi imeni za peregrine (*Dumba Silvani, Loucita Messori*) (foto J. Visočnik).

imena v tabeli so izpričana samo v tem primeru, več je takšnih, ki jih poznamo tudi od drugod. Mnoga lahko uvrstimo med sestavljena keltska imena: *Adbugiounus, Atecina, Atemeria, Ategnatus, Devognata, Ressatus, Sinomarus* ...⁹³

*Avtohtono ime + latinsko ime v genetivu*⁹⁴ (Tab. 19)

Tab. 19

<i>Asedia</i>	<i>Maximi</i>
<i>Bonia</i>	<i>Succesi</i>
<i>Boniata</i>	<i>Secundi</i>
<i>Boniata</i>	<i>Tutoris</i>
<i>Bononia</i>	<i>Secundi</i>
<i>Briga</i>	<i>Aviti</i>
<i>Dumba</i>	<i>Silvani</i>
<i>Mogia</i>	<i>Terti</i>
<i>Nemeta</i>	<i>Nigellionis</i>
<i>Nertomaria</i>	<i>Avitae</i>
<i>T+it+ua</i>	<i>Quarti</i>

V četrto skupino imen s peregrino filiacijo spadajo osebe, katerih osebno ime ni latinsko (v večini prime-

skem območju. Po njegovem mnenju jih je treba povezovati z ženskimi imeni na -o, -onis, ki so izpričana izključno na dalmatinsko-panonskem prostoru. Ker je v keltskem jeziku pravilen prehod o > u, bi lahko šlo za vpliv panonskega substrata na tvorbo noriških ženskih imen.

⁹³ Nekatera avtohtona imena očetov so bila že razložena, v ostalih primerih gre za imena, ki so dokumentirana sporadično ali morda celo samo v tem primeru. Za podrobnosti gl. Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 153–159.

⁹⁴ Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 159–161.

rov je keltsko), zraven stoji očetovo ime v genetivu, ki pa je latinsko. Primerov s to kombinacijo je 21, žensk je več kot polovica, namreč kar enajst. V drugi koloni, kjer naj bi bila latinska imena (vsaj tako smo jih označili že na prejšnjih straneh), lahko ob natančnejšem pregledu ugotovimo, da so to sicer res latinska imena, a je med njimi spet velika večina takih, ki so bila na ozemlju s keltskim prebivalstvom posebej priljubljena; pa naj bo to zaradi istozvočnosti, podobnosti s keltskimi imeni ali zaradi katerega drugega razloga. Pričujoča skupina tako morda le še enkrat izpostavlja imena, ki so bila v obeh jezikih podobna (drugi stolpec) in so jih domačini zlahka polatinili. Med avtohtonimi srečamo imena, ki so bila posebej pogosta na naših tleh (imena na Bon-), pa tudi sestavljena keltska imena, ki jih je mogoče najti v vseh provincah s keltskim prebivalstvom (*Nemeta, Nertomaria*), veliko pa je tudi takšnih, ki so izpričana le v tem primeru: *Dumba*,⁹⁵ *Loucita*⁹⁶ in *Armianus*,⁹⁷ ki veljajo za avtohtona.⁹⁸

Idionimi

Družbeni status oseb z enodelnim imenom (idionimom) je najtežje enoznačno definirati. V nekaterih

Tab. 20

<i>Amantia</i>
<i>Candida</i>
<i>Cerva</i>
<i>Domestica</i>
<i>[Hon]orata</i>
<i>[H]onorata</i>
<i>Ingenua</i>
<i>Kalendina</i>
<i>Maxima</i>
<i>Nundina</i>
<i>Potentinia</i>
<i>Proba</i>
<i>Restuta</i>
<i>Rufilla</i>
<i>Saturia</i>
<i>Secundina</i>
<i>Septuma</i>
<i>Severa</i>
<i>Spectata</i>
<i>Sperata</i>
<i>Succesa</i>
<i>Tertulina</i>
<i>Ursina liberta</i>
<i>Verecunda</i>
<i>Viatorina</i>
<i>Vi[b]ena</i>

⁹⁵ OPEL II, str. 111; Kakoschke, *Noricum*, str. 395.

⁹⁶ OPEL III, str. 32; Kakoschke, *Noricum*, str. 482.

⁹⁷ OPEL I, str. 75; Kakoschke, *Noricum*, str. 264.

⁹⁸ Za podrobnosti gl. Visočnik, *Jezikovne značilnosti*, str. 159–161.

primerih gre za sužnje, ko je na spomeniku ob njih tudi beseda *servus* (lahko tudi okrajšana), včasih pa je na suženjski status mogoče sklepati iz konteksta. Na primeru Celeje se zdi, da med enodelnimi imeni kljub vsemu prevladujejo peregrini, saj so tovrstna imena največkrat zapisana tudi v družbi imen s peregrino filiacijo.

*Latinska imena*⁹⁹ (Tab. 20)

V agru je na napisih ohranjenih 81 enodelnih imen latinskega izvora, od tega 26 ženskih. Izpričana imena so razmeroma pričakovana, morda je na tem mestu manj tistih, ki izvirajo iz vrstilnih števnikov, so pa druga, ki so bila prav tako priljubljena med avtohtonim prebivalstvom, ker so spominjala na njegova, na primer *Kalendina*, *Restuta*, *Verecunda* itd.

*Avtohtona imena*¹⁰⁰ (Tab. 21)

Tab. 21

<i>Bella</i>
<i>Boniata</i>
<i>Brogimara</i>
<i>Bussugnata</i>
<i>Cata</i>
<i>Darbosa</i>
<i>Deusa</i>
<i>Iantulla</i>
<i>Maru</i>
<i>Siunia</i>
<i>Sura</i>
<i>Suriope</i>
<i>Trogimara</i>
<i>Vercilla</i>

Enodelnih avtohtonih imen je v agru samo 25, od tega je kar 14 ženskih. Če jih primerjamo z latinskimi, kjer je bilo od 81 oseb 25 žensk, je tu ta delež višji, kar morda dodatno potrjuje trditev, da so domačini dlje časa vztrajali pri ženskih avtohtonih imenih kot pri moških. Ime *Maru* do sedaj še ni bilo izpričano, morda gre za moško ime: *Maru(s)* ali pa za žensko noriško ime na –u.¹⁰¹ Ime *Bella*, ki ni pogosto,¹⁰² nekateri uvrščajo med keltska, čeprav naj bi izhajalo iz pridevnika *bellus* (lep).¹⁰³ Ime *Bussugnata* je sicer redko,¹⁰⁴ a vsebuje očiten keltski element: *gnato*–;¹⁰⁵

prvi del imena *Bussu*– povezujemo z ustnicami. Sorodno ime, ki je prav tako izpričano, *Bussumara*, tako prevajamo »z velikimi ustnicami«; vzporedno s tem pa je *Bussugnata* lahko otrok poljuba (preneseno otrok, ki je bil rojen v ljubezni).¹⁰⁶

*Grška imena*¹⁰⁷

Ženska imena grškega izvora v celejskem agru niso dokumentirana.

*Razno*¹⁰⁸

V četrto skupino imen sodijo tista, ki jih ni bilo mogoče uvrstiti v katero drugo obstoječo skupino (med latinska, keltska in grška). Takšno je tudi ime *Variniana*.¹⁰⁹

Analiza ženskih imen v agru

Imen tipa *tria nomina* v agru je glede na drugi dve skupini manj, razdelitev znotraj te skupine pa ne odstopa preveč od že vidnega vzorca v mestu. Največ imen pripada skupini z italjskimi gentiliciji (68, od tega je enajst ženskih imen), kar 37 je tistih s cesarskimi gentiliciji (od tega 15 ženskih), več je t. i. psevdogentilicijev (15 primerov, tri ženska imena). Imamo pa na tem mestu še skupino z »nepravim« gentilicijem (kar pet primerov, od tega eno žensko ime). Razlog za nastanek te skupine lahko iščemo v želji domačega prebivalstva po posnemanju rimske nomenklature, ki pa zaradi nepoznavanja njenih zakonitosti ni obrodila željenih sadov. Imeni sta tako le pridani drugo drugemu, funkcija gentilicija oziroma osebnega imena ne pride do izraza oziroma je izgubljena. Pri cesarskih gentilicijih se še enkrat ponovi zgodba iz mesta, v ospredje namreč spet stopijo Avreliji in Juliji oziroma Avrelije in Julije. V dveh primerih sta imenoma dodana še patronimika, v enem primeru pa je Avrelija Vera natančneje določena z moževim, ne z očetovim imenom. Še posebej nenačuden je primer ženskega imena s prvim imenom, namreč: *Caia Septimia Iusta Cai filia*. Pri ženskah prvega imena namreč praviloma niso uporabljali. Vseh imen s psevdogentiliciji je bilo v agru sicer več, a pri ženskih imenih ni razlike, tudi v agru so namreč dokumentirani trije takšni primeri (*Connonia*, *Proculeia*, *Secconia*). Ženska imena z italjskimi gentiliciji ne izrišejo izrazitega vzorca in posebej ne izpostavijo določene družine, saj se pojavita le dve Rufiji, vsi ostali gentiliciji so med ženskami dokumentirani le s po enim primerom. Vsi zastopani gentiliciji so na našem prostoru razmeroma dobro poznani. Nima pa nobena predstavnica v tej skupini drugih imenskih dodatkov (na primer patronimika), prav tako pri no-

⁹⁹ Višočník, *Jezikovne značilnosti*, str. 165–173.

¹⁰⁰ Prav tam, str. 173–177.

¹⁰¹ Falkner, *Die norischen Personennamen auf –u*, str. 39–54; *RICE* 448.

¹⁰² *OPEL* I, str. 116.

¹⁰³ Katičić (*Ancient Languages*, str. 182) ime *Bella* uvrsti med keltska. Meid (*Keltische Personennamen*, str. 220–222) ga uvrsti med imena na *Bel(l)–*: *Bella*, *Bello*, *Bellinus*, *Bel(l)icus* ..., kjer omenja povezavo tovrstnih keltskih z enako zvonečimi latinskimi imeni.

¹⁰⁴ *OPEL* I, str. 132.

¹⁰⁵ Evans, *Gaulish Personal Names*, str. 207–209; glej str. 155.

¹⁰⁶ Meid, *Keltische Personennamen*, str. 128–129.

¹⁰⁷ Višočník, *Jezikovne značilnosti*, str. 177–180.

¹⁰⁸ Prav tam, str. 180.

¹⁰⁹ *OPEL* IV, str. 147. Kakoschke (*Noricum*, str. 721) ga sicer opredeli kot latinsko.

beni ni mogoče sklepati na suženjski status (osebna imena niso grškega izvora).

Vseh *tria nomina* je bilo v agru 125 (od tega 30 ženskih), vseh imen s peregrino filiacijo pa 102 (od tega 44 ženskih). Že samo primerjava teh števil nas lepo umesti v kontekst podeželskega zaledja, kjer je razporeditev imen po skupinah nekoliko drugačna, kar pomeni, da se zastopanost prebivalcev po družbenih slojih razlikuje od tiste v mestu. Delež peregrinov je večji v agru, očitno pa je večji tudi delež ženskega peregrinega prebivalstva. Vse to je mogoče razumeti v okviru procesa romanizacije, ki je potekal dlje časa in je imel na od središča odmaknjeno zaledje manjši učinek. Če lahko peregrino filiacijo bolj povežemo z domačim avtohtonim prebivalstvom, je samoumevno, da bo ohranila večji pomen v agru in tudi med ženskim prebivalstvom, kar potrjujejo navedene številke. Skupini z avtohtonimi deli sta številčno močni, tako v primeru, ko govorimo o vseh imenih, kakor tudi takrat, ko izpostavimo le ženska.

Zelo podobno je stanje pri idionimih, dokumentiranih jih je namreč več, tudi več ženskih imen in vsekakor več tistih, ki so avtohtonega izvora. Ženskih imen grškega izvora v agru sploh ni, prav tako ni izrecnega zapisa, da bi v kakem primeru imeli opravka s sužnjjo. Le v enem primeru gre za osvobojenko: *Ursina liberta*. Pri ostalih lahko najverjetneje sklepamo, da gre v večini primerov za navadne prebivalke v glavnem domačega izvora, kar dokazujejo avtohtona imena, pa tudi tista latinska, ki so bila domačinom blizu bodisi zaradi pomena ali zaradi zvena, pa so jih zato radi uporabljali.

Namesto zaključka – primerjava med mestom in agrom

Kot uvod v zaključek je treba opozoriti na tri probleme pri preučevanju epigrafskih spomenikov, ki ne veljajo samo v tem primeru. Od antike do danes se je namreč ohranil razmeroma majhen del spomenikov z napisi, nekaj se jih je že izgubilo za zmeraj ali so jih razbili, zasuli oziroma uporabili kot gradbeni material, nekatere pa bomo kdaj v prihodnosti morda še odkrili. Sorazmerno s tem je tudi stanje do danes znanih napisov in s tem dokumentiranega imenskega materiala. Večina prebivalstva si vendarle ni mogla privoščiti postavitve nagrobnika ali votivnega spomenika. Imenski material, ki ga preučujemo, je tako samo bled odraz dejanskega stanja, a je edini, ki ga poznamo, in poznamo ga zahvaljujoč prav epigrafskim spomenikom. Predvidevamo lahko, da se je v mestu ohranilo več spomenikov (gotovo pa jih je bilo več postavljenih), zato je tam tudi ohranjenih imen več kot v zaledju.

Druga ovira, na katero naletimo pri preučevanju tega sicer zelo dragocenega vira, je povezana z datiranjem epigrafskih spomenikov. Le peščica je namreč takšnih, ki jih je mogoče natančno datirati. Večinoma pa lahko njihov nastanek zamejimo morda le na

pol stoletja, na stoletje natančno ali morda še to ne. Težko ali skoraj nemogoče je tako raziskovati kronološko pogojene spremembe, nekatere je mogoče le nakazati oziroma slutiti.

Ko delamo primerjave med urbaniziranim središčem in podeželskim zaledjem, je treba imeti v mislih še to, da niso bili vsi spomeniki nujno najdeni *in situ*, torej v mestu ali agru; morda so jih vmes še prenašali oziroma prevažali. S tem se je končna slika nekoliko spremenila in popačila. A tega večinoma ni več mogoče ugotoviti.

Kljub vsemu pa se nekatere razlike in podobnosti med mestom in agrom pokažejo prav s pomočjo zbranega in razvrščenega imenskega gradiva žensk iz Celeje. Ugotovitve so pričakovane, saj so povezane s potekom romanizacije, do katere je gotovo prišlo prej in intenzivneje v mestu, kjer je pustila globlje sledi. Vse to pa se kaže tudi pri ženskih imenih.

Imen tipa *tria nomina* je v mestu občutno več kakor v agru, kar velja tudi za ženska imena (*duo nomina*). Je pa zanimiva razporeditev. Žensk z italjskimi gentiliciji je v mestu 37 (od 211), v agru enajst (od 68), tistih s cesarskimi gentilnimi imeni je v mestu 17 (od 60) in v agru 15 (od 37). Zanimive, morda nekoliko nenavadne so številke in razmerja pri cesarskih gentilicijah, saj je žensk v agru presenetljivo veliko v odnosu do vseh ohranjenih tovrstnih gentilicijev; njihovo število je namreč skoraj identično številu dokumentiranih v mestu. Tako v mestu kakor v agru prevladujejo Julije in Avrelije, ostale predstavnice s cesarskimi družinskimi imeni so dokaj enakovredno (ne pogosto) razporejene. Kako razložiti tako velik delež žensk s cesarskimi gentiliciji v agru? Najverjetneje podobno, kakor smo storili pri razlagi tovrstnih imen v mestu, kar pa še ne razloži dejstva, da je teh imen v agru skoraj enako število kot v mestu, čeprav je ohranjenost v agru v vseh pogledih manjša. Razmerje med imeni z italjskimi gentiliciji se zdi povsem logično, in sicer da je namreč tudi ženskih tovrstnih imen več v mestu, ki je bilo v prvem obdobju romanizacije cilj italjskih kolonistov, trgovcev in obrtnikov, skratka vseh priseljencev, ki so s seboj verjetno pogosto pripeljali tudi svoje žene oziroma družine (tudi sužnje, ki so postale osvobojenke). V mestu je namreč tudi nekaj primerov, ko je imenu dodan patronimik ali gospodarjevo ime. Tovrstnih primerov je v agru manj. Italjske družine, katerih predstavnice so bile prebivalke Celeje, ne odstopajo od že znanih vzorcev, ni pa tudi nobene, ki bi se posebej proslavila z izjemno številčno zastopanostjo žensk v Celeji. Nenavaden je primer iz agra, namreč ženski *tria nomina*, kar se ne sklada s pravili rimske onomastike: *Cata Septimia Iusta Cai filia*, bi ga pa lahko razumeli kot neke vrste hiperkorektizem, pri katerem so želeli tudi žensko ime sestaviti v skladu s pravili rimske nomenklature, ne vedoč, da vseh pravil ni mogoče aplicirati na ženska imena. Imen s psevdogentiliciji je pričakovano v agru več kakor v mestu, a pri ženskah ni raz-

like, na obeh lokacijah so namreč ohranjeni po trije primeri. Se je pa v agru oblikovala še ena skupina: z nepravim gentilicijem, kjer sta imeni le pridani drugo drugemu, funkcija gentilicija oziroma osebnega imena pa ne pride do izraza oziroma je izgubljena; med petimi takšnimi primeri je le ena ženska.

Imen s peregrino filiacijo je v mestu veliko manj (od *tria nomina*: skupno 60, od tega tretjina ženskih imen); v agru je to razmerje pričakovano povsem drugačno (skupno 102 imeni, od tega 44 ženskih). Prisotnost peregrinov v mestu je bila očitno veliko manjša kot v agru, porazdelitev med spoloma je temu primerna. Zastopanost žensk je večja v agru, medtem ko se znotraj skupin kaže, da je njihov delež največji v skupinah z avtohtonimi deli. V mestu je situacija obratno sorazmerna.

Med dokumentiranimi idionimi v mestu in agru ni velike razlike. V mestu prevladujejo tisti latinskega izvora, od katerih je približno četrtnina ženskih. Tudi v agru je največ tistih latinskega izvora, od katerih je več kot četrtnina ženskih. Tistih avtohtonega izvora je v mestu le dvanajst (od tega osem ženskih), v agru jih je vseh 25, od tega več kot polovica (kar 14) ženskih. Tako v mestu kakor v agru imamo žensko ime, katerega izvora zaenkrat ni mogoče določiti. Razlika pa nastane še pri imenih grškega izvora, ki jih v agru sploh ni. Obstoj sužnjev z imeni grškega izvora v agru tako ni dokazljiv, le v enem primeru gre za osvobojenko: *Ursina liberta*.

VIRI IN LITERATURA

- Alföldy, Géza: Die Personennamen in der römischen Provinz Noricum. *Colloques internationaux du C. N. R. S. N. 564 – L'onomastique latine* (13–15 octobre) (ur. Noël Duval). Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 1977, str. 249–264.
- Alföldy, Géza: *Noricum*. London, Boston: Routledge & K. Paul, 1974.
- Bratož, Rajko: Kratek oris zgodovine krščanstva na Slovenskem v pozni antiki. *Zgodovinski časopis* 35, 1981, št. 3, str. 205–221.
- Bratož, Rajko: Krščanstvo v antiki. *Zgodovina Cerkev na Slovenskem* (ur. Metod Benedik). Celje: Mohorjeva družba, 1991, str. 11–27.
- Bruun, Christer: Slaves and freed slaves. *The Oxford handbook of Roman epigraphy* (ur. Christer Bruun in Jonathan Edmondson). New York: Oxford University Press, 2015, str. 605–626.
- Dardaine, Sylvie: Les affranchis des cites dans les provinces de l'occident Romain: statut, onomastique et nomenclature. *Ciudades privilegiadas en el occidente romano* (ur. Julián González). Sevilla: Universidad de Sevilla, 1999, str. 213–228.
- Evans, David Ellis: *Gaulish Personal Names: a Study of some Continental Celtic Formations*. Oxford: Clarendon Press, 1967.
- Falkner, Margit: Die norischen Personennamen auf –u und ihre kulturgeschichtliche Bedeutung. *Frügeschichte und Sprachwissenschaft* (Arbeiten aus dem Institut für allgemeine und vergleichende Sprachwissenschaft Graz 1) (ur. Wilhelm Brandenstein), 1948, str. 39–54.
- Garbsch, Jochen: *Die norisch-pannonische Frauentraacht im 1. und 2. Jahrhundert*. München: Beck, 1965.
- Kajanto, Iiro: The Emergence of the Late Single Name System. *Colloques internationaux du C. N. R. S. N. 564 – L'onomastique Latine* (13–15 octobre 1975) (ur. Noël Duval). Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 1977, str. 421–430.
- Kajanto, Iiro: *The Latin Cognomina*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1965 (Commentationes Humanarum Litterarum, XXXVI 2).
- Kajava, Miko: *Roman Female Praenomina. Studies in the Nomenclature of Roman Women*. Rome, 1995 (Acta Instituti Romani Finlandiae, 14).
- Kakoschke, Andreas: *Die Personennamen in der römischen Provinz Noricum*. Hidesheim, Zürich, New York: Olms, Weidmann, 2012.
- Katičić, Radoslav: *Ancient Languages of the Balkans*. Paris: Mouton, 1976.
- Lochner von Hüttenbach, Fritz: *Die römerzeitlichen Personennamen der Steiermark. Herkunft und Auswertung*. Graz: Leykam, 1989.
- Mainardis, Fulvia: *L'evoluzione delle formule onomastiche nelle iscrizioni della Transpadana romana* (neobjavljena disertacija). Roma, 1997.
- Matasović, Ranko: Jezični tragovi Kelta u Iliriku. *Latina et Graeca* (Nova serija) 3, 2003, str. 5–23.
- Meid, Wolfgang: *Keltische Personennamen in Pannonien*. Budapest: Archaeolingua alapítvány, 2005 (Series Minor, 20).
- Noms, identités culturelles et romanisation sous le haut-empire* (ur. Monique Dondin-Payre in Marie-Thérèse Raepsaet-Charlier). Bruxelles: Le livre Timperman, 2001.
- Salomies, Olli: *Die römischen Vornamen. Studien zur römischen Namengebung*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1987 (Commentationes Humanarum Litterarum, 82).
- Salomies, Olli: Names and identities. Onomastics and prosopography. *Epigraphic Evidence. Ancient History from Inscriptions* (ur. John Bodel). London, New York: Routledge, 2001, str. 73–94.
- Salway, Benet: What's in a Name? A Survey of Roman Onomastic Practice from c. 700 B. C. to A. D. 700. *Journal of Roman Studies* 84, 1994, str. 124–145.
- Solin, Heikki: Die innere Chronologie des Römischen Cognomens. *Colloques internationaux du C. N. R. S. N. 564 – L'onomastique Latine* (13–15 octobre 1975) (ur. Noël Duval). Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 1977, str. 103–146.

Solin, Heikki: *Die Stadtrömischen Sklavennamen. Ein Namenbuch I–III*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1996.

Šašel Kos, Marjeta: Prerez čez zgodovino celejanskih prebivalcev v luči onomastičnih in prozopografskih podatkov. *Živa antika* 34, 1984, str. 252–255.

Šašel, Jaroslav in Šašel, Ana: Deserta regna pastorum. *Gabrovčev zbornik. Situla* 20/21, 1980, str. 421–430 (= *Opera selecta*, 1992, str. 514–521).

Šašel, Jaroslav: C. Iulius Vepo (*CIL* III 5232 Celeia, Nor.). *Živa antika* 4, 1954, str. 346–363 (= *Opera Selecta*, 1992, str. 31–43).

Šašel, Jaroslav: Probleme und Möglichkeiten onomastischer Forschung. *Akte des IV. internationalen Kongresses für griechische und lateinische Epigraphik*, 1964, str. 352–368 (= *Opera selecta*, 1992, str. 79–98).

Untermann, Jürgen: Vorrömische Namen zwischen Alpen und Donau. *Spätlatenezeit und frühe römische Kaiserzeit zwischen Alpenrand und Donau. Akten des Kolloquiums in Ingolstadt am 11. und 12. Oktober 2001* (ur. Claus M. Hüssen). Bonn: R. Habelt, 2004, str. 25–29.

Višočník, Julijana: Antični prebivalci Spodnje Savinjske doline ali kdo se skriva za imeni na epigrafskih spomenikih. *Kronika* 65, 2017, št. 3 (Iz zgodovine Spodnje Savinjske doline), str. 281–292.

Višočník, Julijana: Foreigners in the area of Celeia. *Classica et Christiana* 9, 2014, št. 1, str. 275–298.

Višočník, Julijana: *Jezikovne značilnosti napisov antične Celeje z okolico kot vir za preučevanje romanizacije celejskega prostora*, neobjavljena disertacija. Ljubljana, 2007.

Višočník, Julijana: Names on Celeian Inscriptions in numbers and tables. A comparison between town and ager. *Opuscula archaeologica* 34, 2010, str. 229–240.

Višočník, Julijana: Nova rimska napisna plošča iz Celeje v luči tam že dokumentiranih grških imen. *Kronika* 70, 2022, št. 2, str. 253–265. DOI: <https://doi.org/10.56420/Kronika.70.2.01>

Višočník, Julijana: Syrians in Celeia. *People abroad. Proceedings of the XVI. International Colloquium on Roman Provincial Art*, April 9–13th 2019. Tübingen (ur. Johannes Lipps). Rahden/Westf.: Verlag Marie Leidorf GmbH, 2021, str. 139–147 (Tübinger Archäologische Forschungen, 31).

Weisgerber, Johann Leo: *Die Namen der Ubier*. Köln: Westdeutscher Verlag, 1968.

Weisgerber, Johann Leo: *Rhenania Germano – Celtica*. Gesammelte Abhandlungen. Bonn: Ludwig Röhrscheid Verlag, 1969.

Zajac, József: Einige vermögende Familien aus Celeia in der römischen Provinz Noricum (1.–3. Jh. u. Z.). *Rivista storica dell'Antichità* 8, 1978, str. 63–88.

Okrajšave

AIJ: Hoffiller, Viktor, Saria, Balduin: *Antike Inschriften aus Jugoslawien. Heft I: Noricum und Panonia Superior*. Zagreb: Narodne novine, 1938.

CIL: *Corpus inscriptionum Latinarum*.

CPN: M.E. Raybould, P. Sims–Williams, *A Corpus of Latin Inscriptions of the Roman Empire Containing Celtic Personal Names*. Aberystwyth, 2007.

Holder: A. Holder, *Alt-celtischer Sprachschatz* I. Leipzig 1896 (repr. Graz 1961); II, Leipzig 1904 (repr. 1962); III, Leipzig 1907 (repr. 1962).

ILJug: A. and J. Šašel: *Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos ... repertae et editae sunt*: Situla 5. Ljubljana 1963; Situla 19, Ljubljana 1978; Situla 25, Ljubljana 1986.

OPEL: *Onomasticon provinciarum Europae Latinarum*. Ex materia ab A. Mócsy, R. Feldmann, E. Marton et M. Szilágy collecta. Composuit et corripuit B. Lőrincz. Vol. I: Aba–Bysanus. Budapest 2005. Vol. II: Cabalicius–Ixus. Wien 1999. Vol. III: Labarum–Pythea. Wien 2000. Vol. IV: Quadratia–Zures. Wien, 2002.

RICe: J. Višočník, *The Roman Inscriptions from Celeia and its Ager*. Celje, Ljubljana, 2017.

S U M M A R Y

Female names documented in inscriptions. An example of Celeia

A relatively small percentage of Roman monuments with inscriptions has been preserved to date in Slovenia, which is also reflected in a negligible number of known inscriptions and hence a very low volume of documented name materials. Most inhabitants could, of course, not afford to erect tombstones or any other kind of monument (e.g. votive). Albeit a pale reflection of the actual situation, the name materials under examination are the only known source, the existence of which is owed precisely to epigraphic monuments. It is also safe to assume that more monuments—and hence more names—have been preserved in the town of Celeia than in its ager.

Another obstacle to studying the above-mentioned sources concerns the dating of epigraphic monuments because very few may be dated with a high degree of accuracy and, at best, approximated to half a century or a century. This renders it difficult, if not almost impossible, to study chronologically sequenced changes, some of which may only be tentatively implied or suggested.

While drawing a comparison between the urbanized centre and its rural hinterland, it should also be borne in mind that it is no longer possible to establish whether all the monuments were found *in situ* (in the town or the ager) or whether they were moved there or transferred between different locations. Some light on the differences and similarities between the town and the ager is shed precisely by the material collected and ordered on the names of women from Celeia. The findings are predictable, as they relate to the process of Romanization, which certainly took place earlier and more intensively in the town, where it also left more and deeper marks.

There are a significantly greater number of the *tria nomina* type of names in the town than in the ager, and the same also holds for female names (*duo nomina*). What draws attention, however, is their distribution. There are 37 (out of 211) women with Italic *nomina gentilia* (or “gentile names”) in the town and 11 (out of 68) in the ager as well as 17 (out of 60) women bearing imperial *nomina gentilia* in the town and 15 (out of 37) in the ager. Interesting, if not even slightly unusual, are the numbers and ratios of imperial *gentilia*, with the number of women being surprisingly high in the ager in relation to all the preserved *gentilia* of this type and almost identical to the number documented in the town. The most common names in both the town and the ager are Julia and Aurelia; other female representatives with imperial family names are distributed more or less evenly (but not densely). How can one explain such a high percentage of women bearing imperial *gentilia* in the ager? Most probably by applying a similar explanation as for the same type of names in the town. Yet, this still does not explain why their number is almost equal to that documented in the town, despite their overall poorer preservation status. Based on the ratio between the names with Italic *nomina gentilia*, it also appears perfectly logical to see a greater number of women bear such names in the town, which in the initial period of Romanization was the destination of Italic colonists, merchants, craftsmen—in short, all newcomers that probably often arrived in the company of their wives and families (including slaves that were granted freedom). Several examples in the town feature a name being added a patronym or the master’s name. The number of such cases is certainly much lower in the ager. Although Italic families, whose female representatives were inhabit-

ants of Celeia, do not deviate from the known patterns, none distinguishes itself in terms of a remarkably strong female representation in the town. On the other hand, an unusual case in the ager relates to a woman’s *tria nomina*—*Caia Septimia Iusta Cai filia*—which is not in congruence with the rules of Roman onomastics. It may be understood as a type of hypercorrection, that is, an attempt to compose a woman’s name according to the rules of Roman nomenclature, without knowing that all rules cannot apply to the naming conventions for women. As might be expected, there are more names with *pseudogentilia* in the ager than in the town, but with no differences observed among women, as three examples have been preserved in both the town and the ager. Nonetheless, the ager witnessed the formation of yet another group—one with “false” *gentilia*, in which the names are merely clustered together, so that the function of the *gentilicium* or the personal name is no longer reflected clearly or is lost; only one of the five examples refers to a woman.

There are significantly fewer names with the so-called peregrine filiation in the town (than *tria nomina* names): altogether 60, of which one-third are female names); in the ager, this ratio is, expectedly, completely different (a total of 102 names, including 44 female names). The presence of peregrines in the town is much lower than in the ager, with the corresponding distribution between the sexes. The representation of women is higher in the ager, and the ratios within groups reveal their presence to be especially strong in groups with autochthonous elements; the situation in the town is inversely proportionate.

There are no significant differences between the town and the ager in respect of documented idionyms. Most idionyms in the town are of Latin origin, among them approximately one-quarter female idionyms. In the ager, too, most are of Latin origin, more than one-quarter belonging to women. There are barely 12 (8 female) autochthonous idionyms in the town and 25 in the ager, including more than a half (14) female idionyms. Moreover, in both the town and the ager occurs a female name, the origin of which remains undetermined for the time being. Another difference concerns the names of Greek origin, which are non-existent in the ager, thus rendering it impossible to prove the presence of slaves bearing Greek names; only in one case, reference is made to a freed slave: *Ursina liberta*.

ISSN 0023-4923 (tiskana izdaja)
ISSN 2670-6865 (spletna izdaja)
UDK 94(497.4)